

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Χαρακτήρ και γένεσις τῆς ἐπικῆς διαλέκτου

Κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ 19ου αἰῶνος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δοξασιῶν τῆς σχολῆς τῶν ῥωμαντικῶν διευτυπώθη ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἐπικὴ διάλεκτος, ὅπως εὐρίσκομεν αὐτὴν διαμεμορφωμένην εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ἦτο φυσικῶς ὁμιλουμένη καὶ ζῶσα εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ διάλεκτος. Ἡ γνώμη αὕτη συνετέλεσε νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἀντίληψις ὅτι τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἦσαν λαϊκὰ ἔξομα, τὰ ὁποῖα ἔπειτα κατόπιν ἐπεξεργασίας ἐκ μέρους τῶν ἀπαγγελλόντων αὐτὰ ῥαψωδῶν συνεχωνεύθησαν εἰς ἐνιαῖον σύνολον. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἀνάπτυξις τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης ὅμως ἤλθε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ὁμηρικὴ διάλεκτος εἶναι διάλεκτος τεχνητή, ἥτις οὐδέποτε ἐχρησιμοποιήθη ὡς γλωσσικὸν ὄργανον κοινῆς χρήσεως. Τὸν τεχνητὸν χαρακτήρὰ τῆς κατέστησε κατάδηλον ὁ ἀνάμεικτος χαρακτήρ τοῦ τυπικοῦ τῆς. Κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπικρατοῦν ἐν τῇ ἐπικῇ διαλέκτῳ οἱ τύποι τῆς ἀρχαίας ἰωνικῆς, παραλλήλως ὅμως πρὸς αὐτοὺς ὀφίσταται σημαντικὸς ἀριθμὸς αἰολικῶν τύπων. Οὕτω τὸ φαινόμενον τῆς συγκοπῆς καὶ ἀφομοιώσεως τῶν προθέσεων ἐν συνθέσει: *κάππεσε* (κατέπεσε), *κάλλιπε* (κατέλιπε), ἡ προτίμησις τοῦ *π φ* ἀντὶ *τ θ*: *πίονρες* ἰων. *τέσσαρες* ἀττ., *τέσσαρες*, *τέτορες* δωρ., *πέλωρ* - *τέλωρ*, *φῆρ* - *θῆρ* τυγχάνουν παρ' Ὁμήρῳ αἰολισμοί. Αἰολισμοὶ προσέτι εἶναι ἡ εἰς *-εσσι* κατάληξις τῆς δοτικῆς πληθ. τῶν συμφωνολήκτων ὀνομάτων: *κύνεσσι*, *παῖδεσσι*, ἡ εἰς *-ημεναι* κατὰ τὰ εἰς *-μι* κατάληξις τῶν ἀπαρεμφάτων τῶν συνηρημένων ῥημάτων: *καλήμεναι*, *φορήμεναι*, αἱ ἀπαρεμφατικαὶ καταλήξεις εἰς *-μεναι* καὶ *μεν*: *ἔμμεναι*, *δόμεναι*, *ἀγέμεν*, ὁ σχηματισμὸς τῶν μετοχῶν *κεκλήγοντες* καὶ *κεκόπων*, ἡ ἐμφάνισις *ζα* προελθόντος ἐκ τοῦ συμπλέγματος *δια-* εἰς τὰς λέξεις *ζαχρηῆς* *ἀζηχῆς* (**ἀδια* - *σεχῆς*), ἡ ἐμφάνισις παρὰ τὸ *ρ* καὶ *λ ο* ἀντὶ *α*: *ἤμβροτον*, *ἀβροτάζω*, *ἀολλῆς* κτλ.

Ἡ ὕπαρξις τῶν αἰολικῶν τύπων ἔδωκε λαβὴν εἰς τὴν διατύπωσιν διαφόρων θεωριῶν. Ὁ γερμανὸς φιλόλογος Fik διετύπωσε τὴν γνώμην ὅτι οἱ ἐν Σμύρνῃ ἐγκατεστημένοι ῥαψωδοί, οἱ ἐπικαλούμενοι Ὁμηρίδαι, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι φορεῖς τοῦ πυρῆνος τῶν ὁμηρικῶν ἑπῶν, ἅτινα ἐν ἀρχῇ εἶχον συντεθῇ εἰς αἰολικὴν διάλεκτον. Οὗτοι ὅμως, ὅταν κατὰ τὸ 700 π. Χ. ἡ Σμύρνη περιήλθεν εἰς τοὺς Ἴωνας, μετηνάστευσαν εἰς τὴν Χίον, διαμένοντες δὲ ἐκεῖ προσήρμωσαν τὸ αἰολικὸν κείμενον τῶν ἑπῶν εἰς τὸ τυπικὸν τῆς ἰωνικῆς. Διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὀρθότητα τῆς θεωρίας του ὁ Fik προσεπάθησε νὰ μεταστρέψῃ τὸ κείμενον τῶν ἑπῶν εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον. Ἡ προσπάθειά του ὅμως αὕτη ἀπέτυχε, διότι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ μετρικὴ μορφή τῶν στίχων ἀπέκρουε τὴν μεταβολὴν τῶν ἰωνικῶν τύπων εἰς αἰολικούς. Κατόπιν τῆς σημειωθεῖσης ἀποτυχίας ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἐπικὴ πόλσις ἀνεπτύχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Αἰολίδα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐκ τῶν Αἰολέων δὲ παρέλαβον αὐτὴν οἱ Ἴωνες τῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς. Ἡ παράδοσις, ἥτις μνημονεύει τὴν Σμύρνην ὡς πόλιν, ἐνθα ἐγεννήθη ὁ Ὁμηρος, ἐνισχύει τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπόθεσιν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Σμύρνη κατ' ἀρχάς ἦτο

πόλις αιολική, εἶτα δὲ ὑπήχθη εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἐκ Κολοφῶντος ὀρμηθέντων Ἰώνων. Εἶναι κατὰ ταῦτα πιθανὸν ὅτι εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐγένετο ἡ ἀνάμειξις τῶν αἰολικῶν πρὸς τὰ ἰωνικὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπολύτως ὀρθή, διότι εἰς τὴν ὁμηρικὴν διάλεκτον ἐκτὸς τῶν αἰολικῶν καὶ ἰωνικῶν ἔχουν προσμειχθῇ καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα μὴ ἀνήκοντα εἰς τὰς ῥηθείσας διαλέκτους, ἅτινα εἶναι δυνατόν νὰ ἀναχθοῦν εἰς τὴν πρὸ τῆς διασπάσεως τῶν διαλέκτων γλωσσικὴν περίοδον. Οὕτω παρ' Ὀμήρῳ διετηρήθη ἡ ἀφαιρετικὴ πτώσις *σχερῶ* τοῦ ἐπιθέτου *σχερός* (=συνεχής, ἐκ τοῦ ἔχω) ἐν συνεκφορᾷ μετὰ τῆς προθέσεως *ἐπὶ* εἰς δὴλώσιν τῆς ἐπιρρηματικῆς σημασίας «ἐν συνεχείᾳ»: «εἰσανέβαινον ἐπισχερῶ» Ἰλ. Σ 68, Λ 668, Ψ 125. Ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐπιρρημα συνταχθὲν καὶ μετὰ γενικῆς καὶ μετὰ δοτικῆς ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου: «ἐπισχερῶ ἀλλήλοισι» 1, 528 καὶ «τὸ γὰρ ἡμῖν ἐπισχερῶ ἦεν αἰοιδῆς» 4, 451. Τὸ ἐπίθετον *σχερόν* ἐν τῇ συνεκφορᾷ ἐν *σχερῶ* (ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, διαδοχικῶς) ἀπαντᾷ παρὰ Πινδάρῳ Νεμ. 1, 69, 11, 39, Ἰοθ. 6, 22. Λείψανον παλαιᾶς ὀργανικῆς εἶναι καὶ τὸ ὡς ἐπιρρημα κοινῶς θεωρούμενον *ἄνεω* (=σιωπηλῶς). Ἐκδύται τινὲς παλαιότερον προετίμων τὴν γραφὴν *ἄνεω* ἐκλαμβάνοντες ταύτην ὡς ὀνομαστικὴν πληθυντικὴν, ὁ στίχος ὅμως 91 τῆς ῥαψωδίας ψ τῆς Ὀδυσσεΐας, ἐν ᾧ τὸ ῥῆμα εἶναι ἐνικοῦ ἀριθμοῦ («ἡ δ' ἄνεω δὴν ἦστο»), καταδεικνύει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ πληθυντικοῦ (βλ. Ὀμπρ. Λεξ. Λορεντζάτου). Ὑπόλειμμα ἀφαιρετικῆς εἶναι καὶ τὸ παρ' Ὀμήρῳ *τῶ* (=ἐνεκα τούτου), ὕπερ κακῶς γράφεται μὲ ὑπογεγραμμένην: «τῶ οὐκ ἂν βασιλῆας ἀνὰ στόμ' ἔχων ἀγορεύοις» Ἰλ. Β 250, «τῶ κε τάχ' ἡμύσειε πόλις Πριάμοιο» Δ 290, «τῶ κέν τις κείνων γε καὶ ἐκλεάθοιτο γάμοιο» Ὀδ. γ 224. Εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαιοτάτης γλωσσικῆς παραδόσεως κατατάσσεται καὶ ἡ αἰτιατικὴ *Ζῆν*, ἣν οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ ἐθεώρουν σχηματισθεῖσαν κατ' ἀποκοπὴν τῆς καταλήξεως α. Ἡ παραβολὴ μὲ τὰς ἄλλας συγγενεῖς γλώσσας (Ἰνδ. *dyām*, λατ. *diem*) ἔδειξεν ὅτι πρόκειται περὶ παλαιότατα σχηματισθέντος τύπου ἐξ ἀρχικῆς καταβολῆς *diyem*. Ὁ Ὀμηρος μᾶς παρέχει εἰς τὴν λέξιν *ἀνδρομέος* τὴν μοναδικῶς ἐμφανιζομένην κατάληξιν *-μεος*, ἥτις θεωρεῖται συγγενὴς μὲ τὴν κατάληξιν τῆς σανσκριτικῆς *mayā*. Ἐκ παλαιότατης συνθέσεως προέρχονται καὶ τὰ παρ' Ὀμήρῳ ἐπίθετα *ἔγχεσι-μωρος*, *ἰό-μωρος*. Τὸ δεύτερον συνθετικὸν σχετίζεται ὑπὸ τινων γλωσσολόγων μὲ τὴν ῥίζαν *mor—mār*, σλαβ. *mer* (βλαδί-μωρος) σημαίνον μέγεθος. Ἐπομένως *ἔγχεσιμωρος*=ὁ μέγας, ὁ περίφημος ὡς χειριστὴς τοῦ ἔγχους, *ἰόμωρος*=ὁ περίφημος διὰ τὰς μεγάλας του κραυγὰς (*ἰά*=κραυγαί, *ἰόμωροι*=βοὴν ἀγαθοί) ἢ περίφημοι διὰ τὴν χρῆσιν τῶν ἰῶν (τόξων). Τὸ λεξ. Liddell - Scott - Jones σχετίζει τὸ δεύτερον συνθετικὸν *-μωρος* πρὸς τὸ θέμα τοῦ ῥήματος *μάραμαι*. Εἰς τὸ ἐπίθετον *ἰθα(ι)-γενής*, ὅπερ εὐρηται κατὰ δοτ. πληθ. ἐν Ὀδ. ξ 203 «ἀλλὰ με ἴσον ἰθαγενέσιν (δ. γρ. ἰθαιγενέσιν) ἐτίμα», παρέχει ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὸ *ἰθα*, ὅπερ εἶναι τῆς αὐτῆς καταγωγῆς μὲ τὸ σανσκριτικὸν ἐπιρρημα *idha* (=ἐνταῦθα) βλ. Γ. Τσαρέπη, Τὰ σύνθετα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, σελ. 184. Τὸ αὐτὸ πρῶτον συνθετικὸν ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς τὸ ἐν Ἰλ. Π 586 ἀπαντῶν κύριον ὄνομα *Ἰθαϊμένης*. Καὶ τὸ ἐπίθετον *τηῦσιος* τὸ ἀπαντῶν ἐν Ὀδ. γ 316 «τηῦσιν ὁδόν» (ταξίδι χωρὶς ἀποτέλεσμα) καὶ ο 13 συσχετίζεται ὡς πρὸς τὸ θέμα του μὲ τὸ ἀρχαῖον Ἰνδικὸν *tāyā* (ἀπάτη) βλ. Schwyzler, Gr. gr. 313. Εἰς τὸ ἀρχαιότερον γλωσσικὸν στρώμα κατατάσσεται καὶ τὸ ῥῆμα *στεῦμαι*, ὅπερ ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ μόνον εἰς τὸ τρίτον ἐνικὸν τὸ ἐνεστώδες καὶ παρατατικὸν *στεῦται*, *στεῦτο* μὲ τὴν σημασίαν ἐμφανίζομαι, παρουσιάζομαι ὥσάν: «στεῦται γάρ τι ἔπος ἐρέειν» (παρουσιάζεται ὥσάν νὰ θέλῃ νὰ εἴπῃ κάποιον λόγον). Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ Αἰσχύλος εἰς τοὺς Πέρσας στ. 49: «στεῦται ζυγὸν ἀμφιβαλεῖν Ἑλλάδι». Ἀπαντᾷ ἐπίσης καὶ εἰς τὸν Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον (2, 1204) μὲ τὴν σημασίαν τοῦ καυχῶμαι: «στεῦται δ' Ἡελίου γόνος ἔμμεναι». Ἐνδείξεις ἀρχαιότερου γλωσσικοῦ στρώματος ἀποτελοῦν καὶ ἡ ἔλλειψις παρ' Ὀμήρῳ παθητικοῦ μέλλοντος εἰς *-θήσομαι*, ἢ σπάνις παρακειμένων εἰς *-κα* καὶ ἡ μὴ χρησιμο-

ποίησις πλαγίου λόγου. Δὲν ἀπαντοῦν προσέτι παρ' Ὀμήρῳ τὰ εἰς τέως ῥηματικά ἐπίθετα.

Παραλλήλως πρὸς τὴν διατήρησιν λειψάνων ἐκ τῆς ἀρχαιότερας ἐποχῆς τῆς ἐξελίξεως τῆς γλώσσης διετηρήθησαν εἰς ἄλλας διαλέκτους γλωσσικοὶ ἀρχαϊσμοί. οἵτινες δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὸν Ὀμηρον. Ἡ ἀρκαδικὴ διάλεκτος διετήρησεν ὡς κατὰληξιν τοῦ α' προσώπου ἐνεργ. φων, τῆς εὐκτικῆς τὴν κατὰληξιν *-οι-α :* ἐξελαύνοι^α, τῆς ὁποίας τὸ α εἶναι ἀνάπτυξις ἐκ τελικοῦ *π*, ὅπερ ἦτο τὸ ληκτικὸν γράμμα παλαιοτάτης Ἰνδευρωπ. καταλήξεως τοῦ α' πρ. ἐν. εὐκτ. εἰς *οῖπ*. Ἡ χρήσις τοῦ *δ*υϊκοῦ παρ' Ὀμήρῳ δὲν εἶναι σταθερά, διότι συγχέεται μὲ τὴν χρῆσιν τοῦ πληθυντικοῦ. Ἐξ ἀντιθέτου ἡ χρῆσις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου εἶναι σταθερά εἰς τὴν δωρικὴν, βοιωτικὴν καὶ ἀττικὴν διάλεκτον. Εἰς τὴν ἰωνικὴν οὐδὲν ἴχνος τοῦ *δ*υϊκοῦ διεσώθη. Καὶ παρ' Ἡροδότῳ οὐδὲν παράδειγμα *δ*υϊκοῦ ἀπαντᾷ. Διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ τυπικοῦ τῆς ὁμηρικῆς διαλέκτου ἀπὸ τὴν μορφολογίαν τῶν λαλουμένων διαλέκτων συνετέλεσαν καὶ αἱ ποιητικαὶ ἀνάγκαι, τὰς ὁποίας ἠσθάνοντο οἱ ποιηταὶ ἐν ὧσι τῆς μετρικῆς κατασκευῆς τῶν στίχων. Ὁ Wilamowitz γράφει εἰς τὸ σύγγραμμά του «Ἰλιάς καὶ Ὀμηρος», σελ. 349 : «Ὁ ἐξάμετρος στίχος παρείχεν εἰς τοὺς ὁμηρικοὺς ποιητὰς πολλὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπερνικήσουν κατ' ἄλλον τρόπον παρά μόνον παραβιάζοντες τὴν γλῶσσαν». Οἱ μελετηταὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν δέχονται σήμερον ὅτι πολλὰ γλωσσικὰ ἀνωμαλίας εἰς τὸ τυπικὸν τῆς ὁμηρικῆς διαλέκτου ὀφείλονται εἰς τὰς μετρικὰς ἀνάγκας. Ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι, ὅταν συνέβαινεν αἱ χρησιμοποιούμεναι λέξεις νὰ διδουν κατὰ σειρὰν τρία βραχέα, τὸ πρῶτον ἐξετείνετο : *εἰαρινός* (ἐαρινός), *εἰνάλιος* (ἐνάλιος), *δοιλιχοδεῖρων* (δοιλιχοδεῖρων), *οὐλόμενος* (ὀλόμενος), *οὔρεος* (ὄρεος), *μέλινον* (μέλινον). Εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐν συνεχείᾳ σειρᾷ τεσσάρων συλλαβῶν ὑπῆρχον τέσσαρα βραχέα, ἐξετείνετο τὸ φωνὴν τῆς δευτέρας συλλαβῆς : *ἀπερέσιος* (ἀπερέσιος), *μαχεύμενος* (μαχεύμενος), *ἐρέομεν* (ἐρέομεν). Ὅταν συμπίπτῃ ἡ βραχεῖα συλλαβὴ νὰ περιβάλλεται ἀπὸ δύο μακράς (—υ—), ἐκτείνεται ἡ βραχεῖα «ἶζον δὲ σπέϊος» (σπέος), ἀπέπλειον (ἀπέπλειον). Εἰς λέξεις : εἰς ἃς δύο μακრაὶ συλλαβαὶ περιβάλλονται ἀπὸ δύο βραχείας (υ—υ), τὸ πρῶτον βραχὺ ἐκτείνεται : *Ὀδλύμποιο* (Ὀλύμποιο). Ἐπίσης ἔκτασις διὰ μετρικοὺς λόγους γίνεται εἰς τοὺς λεγομένους ἀκεφάλους στίχους. Εἰς τούτους συμβαίνει ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ πρώτου ποδὸς νὰ εἶναι βραχεῖα : *ἐπίτονος*, *ζεφυρίη*. Ἀναγκαστικῶς ἡ βραχεῖα συλλαβὴ λαμβάνεται ὡς μακρά. Αἱ μετρικαὶ ἀνάγκαι ἐξυπηρετοῦνται ἐνίοτε καὶ διὰ τοῦ διπλασιασμοῦ τῶν ὑγρῶν καὶ ἑρρίνων : *ἑλλίσσοντο* Ἰλ. I 585, *ἄλλοφος* K 258, *ἔμμαθες* Ὀδ. ρ 226, *ἀννέφελος* ζ 45. Γίνονται δὲ καὶ ἀφορμὴ νὰ παραμορφώνεται ὁ τύπος τῶν λέξεων. Οὕτω ἀπαντοῦν οἱ τύποι : *προσώπατα* (πρόσωπα), *εὐρέα πόντον* (εὐρὺν πόντον), *πατροφονῆα* (πατροφόνον).

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων καταδεικνύεται ὅτι ἡ ὁμηρικὴ διάλεκτος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς λαληθὲν διαλεκτικὸν ἰδίωμα. Ἐδημιουργήθη ὡς λογοτεχνικὸν ἐκφραστικὸν ὄργανον καὶ ἔχει ὀπίσω τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐξέλιξιν, ἣτις θὰ διήρκεσεν ἐπὶ αἰῶνας. Ἡ κοινὴ σύμπραξις ἑλληνικῶν πολεμικῶν φυλῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ σχηματισθῇ κοινὴ ἐπικὴ παράδοσις καὶ κοινὸν ἐκφραστικὸν διαλεκτικὸν ὄργανον. Εἶναι φανερά ἡ ἐπικράτησις τῶν διαλεκτικῶν ἰωνικῶν στοιχείων, ἡ διατήρησις σημαντικοῦ ἀριθμοῦ αἰολισμῶν καὶ ἡ παρουσία στοιχείων καὶ ἐξ ἄλλων διαλέκτων καὶ τύπων σχηματισθέντων, διὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν καθαρῶς ποιητικὰς ἀνάγκας. Ἡ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν σχηματισθεῖσα διαλεκτικὴ μορφή ἔλαβε τὸν ὀριστικὸν τῆς τύπον μὲ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, διετηρήθη δὲ σχεδὸν ἀναλλοίωτος μέχρι τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου μ. Χ. αἰῶνος μὲ τὸν Κόϊντον τὸν Σμυρναῖον καὶ τὸν Νόννον τὸν Πανοπολίτην. Ὑπῆρξεν ἡ ἐπικὴ διάλεκτος τὸ πρότυπον, διὰ νὰ διαμορφωθοῦν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα εἰδικαὶ δι' ἕκαστον λογοτεχνικὸν εἶδος διαλέκτοι. Ἡ ἑλληνικὴ λογοτεχνικὴ παράδοσις οὐδέποτε ἠγνόησε τὴν μονογλωσσίαν.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις θὰ ἐπισημάνωμέν τινα ἐκ τῶν κυριωτέρων μορφολογικῶν χα-

ρακτηριστικῶν τῆς ἐπικῆς διαλέκτου μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ διευκολύνωμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀθανάτων ὁμηρικῶν ἐπὶ τὸν εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως λειτουργοῦς τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Τὰ βοηθήματα, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθημεν, εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Ἀντ. Α. Ἀντωνιάδου, Ἐπίμετρον περὶ τῆς ὁμηρικῆς διαλέκτου (προσσηρημένον εἰς τὸ Συνακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης). Ἐν Ἀθήναις 1879.

Δημ. Ἰωαννίδου Ὀλυμπίου, Γραμματικὴ τῆς ὁμηρικῆς διαλέκτου μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς γραμματικῆς τοῦ Kaegi. Ἐν Ἀθήναις 1887.

Εὐαγγ. Χ. Κοφινιώτου, Γραμματικὴ τῶν διαλέκτων. Ἐν Ἀθήναις 1888.

Γεωργ. Ν. Τσερέπη, Τὰ σύνθετα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν Ἀθήναις 1902.

Paul Kretschmer, Sprache, Teubner. Berlin 1923.

Παναγιῇ Λορεντζάτου, Ὀμηρικὸν Λεξικόν. Θεσσαλονίκη 1925.

Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι, Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν Γραμματικὴν. Ἐν Ἀθήναις 1930

Eduard Schwyzer, Griechische Grammatik I, II. München 1939,

Pierre Chantraine, Grammaire Homérique T. I. Paris Klincksieck 1948.

Liddell—Scott—Jones, Greek—English Lexikon. Oxford 1951.

Jean Humbert, Συνακτικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Γ. Ι. Κουρμούλη. Ἀθήναι 1957.

Τὰ φωνήεντα

Ἡ ἐπικὴ διάλεκτος τρέπει τὸ *α* τῆς αἰολικῆς καὶ δωρικῆς εἰς *η*: νεᾶνίας—νεηνίης, νᾶδς—νηδς, κρατήρ—κρητήρ, ἀέρος—ἥερος, σοφία—σοφίη. Ἀντὶ ᾧ ἀπαντᾷ *η*: ἀνεμόεις—ἡνεμόεσσα, ἀγαθός—ἡγάθεος. Τὸ ἀντὶ *α* *αι* εἰς τὰς προθέσεις παρὰ, κατὰ: παρὰ, κατὰ, διασφῶζει πτωτικὴν κατάληξιν, ἧς λείψανα ἐσώθησαν εἰς τὰ ἐπιρρήματα *χαμαὶ καὶ πάλοι*. Ὁ τύπος *ναίω* παρὰ τὸ *νάω* ἐξηγεῖται ὡς προελθὼν ἐκ τοῦ *νάF·j ω> ναίω. Τὸ ἐν Ἰλιάδ. I 203 *κέραιε* (κεράννυμι) ἀντὶ κέραε ἐρμηνεύεται ὡς ἀνήκον εἰς τὸ σύστημα τοῦ ῥήματος *κεραίω*. Εἰς τὰς παρὰ Πινδάρῳ μετοχὰς *ὑπαντιάξαισα*, *δίψαις* καὶ εἰς τὸ ἐπίθετον *μέλαις* (Σαπφώ 57) ἡ ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις ἠκολούθησε τὴν αἰολικὴν διάλεκτον. Παρατηρεῖται εἰς τινὰς λέξεις ἀντικατάστασις τοῦ *α* διὰ τοῦ *ε*, ἀντὶ βάρσθρον: *βέρεθρον*, Ἰλ. Θ. 14, Ὀδ. μ 94, κατ' ἀναλογίαν τοῦ *πέλεθρον*. Ἐνῶ εἰς τὴν ἰωνικὴν χρησιμοποιοῦνται ὁ τύπος *τέσσαρες*, παρ' Ὀμήρῳ οἱ κώδικες παρέχουν *τέσσαρες*.

Τὸ *ε* φαίνεται πολλάκις ἐκτεινόμενον εἰς *ει*. Τοῦτο συμβαίνει, ὅταν συνέβαινεν ἔκτασις πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ F, *ἐρφομαι*—*εἴρωμαι*, *ξένφος*—*ξεῖνος*. Οἱ ὁμηρικοὶ κώδικες δίδουν *εἰλίσσω*, εἰς τοὺς κώδικας τοῦ Ἡροδότου ἀπαντᾷ τὸ *εἰλίσσω*. Οἱ τύποι τῆς προθέσεως *ἐν*, *εἰν*, *εἰνὶ* προέκυψαν, διὰ νὰ σημειωθῇ ἡ μετρικὴ ἔκτασις τοῦ *ε*. Τὸ *εἶνεκα* ἔνεκα) ἐξηγεῖται, διότι προέρχεται ἐκ τοῦ *εἶν Fεκα*.

Εἰς τοὺς τύπους *ιερή-ιον*, *βασιλῆ-ος*, ἔνθα φαίνεται ἐναλλασσόμενον τὸ *ε* πρὸς τὸ *η*, πρόκειται περὶ ἀρχικοῦ μακροῦ θέματος **βασιλῆF·ς*, *ιερηF·ς*. Εἰς τοὺς τοιοῦτους τύπους ἐπῆλθε βράχυνσις συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τοῦ Osthoff. Ὡς πρὸς τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ *ε* | *η* εἰς τὰ ἐπίθετα *εὖς*, *ἡύς*, ἔχει γίνεαι δεκτὸν ὅτι πρόκειται περὶ δύο διαφόρων θεμάτων, ἅτινα ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὰ ὁμοιωματικά ἐπιρρήματα *αὖτε*—*ἡὔτε*. Ἀντικατάστασις τοῦ *ε* διὰ τοῦ *α* παρουσιάζεται καὶ εἰς τὴν λέξιν *μέγεθος*, ἀλλὰ μόνον παρ' Ἡροδότῳ *μέγαθος*. Παρ' Ὀμήρῳ ἐπικρατεῖ ὁ τύπος *τάμνω*, ἐκ δὲ τοῦ *τέμνω* ἀπαντᾷ μόνον ἀπαρέμφατον *τέμνειν* Ὀδ. γ 175. Ὁ τύπος *ὑπεῖρ* τῆς προθέσεως *ὑπὲρ* ἔπαθεν ἔκτασιν ὡς πρὸς τὸ *ε*, διότι τὸ φωνῆέν της τοῦτο ἐξετείνετο εἰς συνθέτους λέξεις, ὅτε ἠκούλουν τρεῖς βραχεῖαι συλλαβαί: *ὑπερέβαλον*—*ὑπειρέβαλον*, *ὑπέρεχε*—*ὑπείρεχε*, ὡς συνέβη καὶ ἐν τοῖς *ἀπειρέσιος*, *μαχιώμενος*. Εἰς μετρικὴν ἔκτασιν ὀφείλονται καὶ οἱ τύποι *εἰλάτινος*, *μελίλος* ἀντὶ ἐλάτινος, μέλινος. Αἱ γραφαὶ *χρεῖος*, *σπεῖος* ἀντὶ χρέος, σπέος εἶναι ἐσφαλμέναι.

Τὸ ο ἐκτείνεται εἰς *ου* εὐρισκόμενον πρὸ *οϝ*, *λϝ*, *νϝ*: *δλος*—*οῦλος* (δλϝος, Ινδευρ. **soi*—*uos*), *δρος*—*οῦρος* (Ιορ.ϝος Κερκυρ. ὄρβος). Ἡ τροπὴ τοῦ ο εἰς *ου* εἰς τὸ ὄνομα—*οὔνομα* ὀφείλεται εἰς τὸ μέτρον, ὅπως καὶ ἡ τοῦ πολλὺς εἰς *πουλὺς* καὶ τοῦ **Ολυμπος* εἰς *Οὔλυμπος*. Ὁμοία τροπὴ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ νόσος—*νοῦσος*. Σημειώτεον ὅτι εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ἀπαντᾷ σταθερῶς ὁ τύπος *νοῦσος*, *νόσος* δὲ ἐν Ὅμηρ. Ὑμν. ΧVI εἰς Ἀσκληπίον: «*ἰητήρα νόσων*». Τὴν λέξιν *πνοή*, ἥτις εἰς τὴν δωρικὴν ἀπαντᾷ μετὸν τύπον *πνοά*, εἰς δὲ τὴν ἀττικὴν *πνοή*, ἀπαντῶμεν παρ' Ὀμήρῳ γραφομένην μετὰ *οι*, ὅπερ προφέρεται πάντοτε, (ἐκτὸς τοῦ στίχ. Ὀδ. ζ 20) διηρημένως. Ἡ λέξις αὕτη ἐσχηματίσθη προσθεθείσης εἰς τὸ θέμα τῆς *πνεϝ*—(*πνοϝ*·) τῆς καταλήξεως *·ια* (Ιων. *·ιη*) *πνοϝιή*. Εἶτα μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ *ϝ* τὸ *ι* μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀπεβλήθη. Τὸν παλαιὸν τύπον *πνοιά* διετήρησεν ὁ Πίνδαρος Ὀλ. 3, 31. Τὸ *οι* εἰς τὴν ὁμηρικὴν χρῆσιν *ποίη* ἀντὶ *πόα* ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ὑπάρξεως *ϝ*: **ποιϝα*· ἐκπεσόντος τοῦ *ϝ* ἐξέπεσε καὶ τὸ *ι*.

Ἀντικατάστασις τοῦ *ω* διὰ *ο* ἐμφανίζεται εἰς τὸ ἀριθμητικὸν δύο. Παρ' Ὀμήρῳ εὗρηται ἀμφότεροι οἱ τύποι *δύο* καὶ *δύω*. Χρησιμοποιεῖται τὸ *δύω* ὡς δοτικὴ ἐν Ἰλ. Ν 407 «*δύω κανόνεσσ'* ἀραρυία», τὸ *δύο* ὡς γενικὴ ἐν τῷ ἀθετουμένῳ στίχῳ ἐν Ἰλ. Κ 253 «*τῶν δύο μοιράων*». Ἡ αὕτη ἔκτασις τοῦ ο εἰς *ω* παρουσιάζεται καὶ εἰς τὸ ὄνομα *Διώνυσος* (Ἰλ. Ζ 135, Ξ 325, Ὀδ. ω 74). Ἀπαξ δὲ (Ὀδ. λ 325) ἀπαντᾷ μετὸν τύπον *Διώνυσος*. Ὁ Γ. Χατζιδάκις, ἐπειδὴ ὁ τύπος *Διώνυσος* δὲν ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ λέγεται καὶ ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν (*Διωνύσιχος*, *Διωνιοσύσιος*, *Διωνιουσόδωρος*), ἀποφαίνεται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μετρικῆς ἐκτάσεως ἀλλὰ περὶ ἀντεκτάσεως: *Διϝος*—*νυσος*—*Διώνυσος* ὅπως καὶ ἐκ τοῦ **δῡσος*—*ῶμος* (Ἀκαδ. Ι 326).

Ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ο διὰ τοῦ *υ* εἰς τὸ ἐπέχον θέσιν ἐπιρρήματος ἐπιθετικὸν οὐδέτερον *διαπρύσιον* (ἐκ τοῦ *διαπρῶ*) ἀποτελεῖ αἰολισμόν. Εἰς ὁμοίαν ἐπίδρασιν ὀφείλονται καὶ τὰ παρ' Ὀμήρῳ ἐπιμυσγερωῶς (παρὰ τὸ *σμογερόν* Ἡσυχ.), ἀσφύηλος παρὰ τὸ *σοφός*, ἀργύφρος (**ἀργόφρος*), αἰολικῶς ἀντὶ ὄνομα ἔχουмен *δνυμα*.

Εἰς τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον παρατηροῦνται ἐναλλαγαὶ καὶ ἄλλων φωνηέντων. Οὕτω ἐν τῇ ἰωνικῇ ἀντὶ *τριηκόντορος* λέγεται *τριηκόντερος*. Τὸ ἀττικὸν *ὄρρωδέω* ἐσχηματίσθη κατ' ἀφομοίωσιν ἐκ τοῦ ἰωνικοῦ *ἄρρωδέω*.

Ἡ ἐπικὴ διάλεκτος παρέχει, ὡς ἐλέχθη, ἀντὶ τοῦ δωρικοῦ *α η*: *ἀμέρα*—*ἡμέρα*, *ἄελιος* (τὸ *ἄ*)—*ἡέλιος*. Ἡ ὑποτακτικὴ παρ' Ὀμήρῳ ἐμφανίζεται σχηματιζομένη μετὰ βραχέα ἐγκλιτικὰ φωνήεντα *ε* ἀντὶ *η*, *ο* ἀντὶ *ω*: *ἵομεν*, *ἐγείρομεν*, *δαμείω*, *δαμείτε*. Δὲν πρόκειται ὁμῶς περὶ φωνητικοῦ παθήματος ἀλλὰ περὶ συνήθους εἰς τὴν ἐπικὴν σχηματισμοῦ τῆς ὑποτακτικῆς μετὰ βραχέα χαρακτηριστικὰ φωνήεντα.

Τὰ ἡμίφωνα F, j

Ἡ γλωσσικὴ καὶ ἐπιγραφικὴ ἔρευνα ἀπεκάλυψε τὴν παρουσίαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δύο ἡμιφώνων, ἦτοι τοῦ *ϝ* καὶ *j*. Οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ εἶχον κάμει λόγον περὶ τοῦ αἰολικοῦ δίγαμμα. Ὁ Διονύσιος Ἀλικαρνασσεύς (I, 20) εἶδει τὴν ἀκόλουθον περιγραφὴν του, χωρὶς νὰ τὸ ὀνομάζῃ: «ὥσπερ γάμμα διτταῖς ἐπὶ μίαν ὀρθὴν ἐπιζευγνόμενον ταῖς πλαγίαις, ὡς *ῤελένη* καὶ *ῤαναξ* καὶ *ῤοικος* καὶ *ῤαήρ*». Εἰς τὰ χειρόγραφα, δι' ὧν παρεδόθησαν τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, οὐδὲν ἴχνος γραφῆς ἐνδεικτικὸν τῆς ὑπάρξεως τοῦ γράμματος τούτου ὑπάρχει. Πρῶτος ὑπεστήριξε τὴν εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη παρουσίαν του ὁ μέγας Ἀγγλὸς φιλόλογος Rich. Bentley κατὰ τὸ 1732, ὅστις τὸ ὀνόμασεν *αιολικὸν δίγαμμα*. Ὁ G. Hermann τὸ ὀνόμασε *πελασγικόν* (Pelasgicum). Ἐπιγραφικῶς ἐβεβαιώθησαν σημεῖα ἐν Κύπρῳ πρὸς δὴλῳσιν τῶν φθόγγων *wa*, *we*, *wo*. Ἐσημειοῦτο δὲ διὰ διαφόρων στοιχείων (E, ϝ κτλ.) εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ εἰς τὴν Κρήτην. Διὰ τὸ ἡμίφωνον *j* μόνον τὸ κυπριακὸν ἀλφάβητον εἶχε χρησιμοποιήσει ἰδιαιτερόν στοιχεῖον. Ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ Ἰθαλίου τῆς Κύπρου ἀναγράφεται *ijatepáne*=*ἰατήρανε*.

Διὰ τῆς παρουσίας τῶν δύο τούτων ἡμιφώνων διηυκρινήθησαν καὶ ἡρμηνεύθησαν πολλὰ φαινόμενα, ἅτινα πρότερον ἐνομίζοντο ἐξαιρέσεις. Οὕτω ἀνεγνωρίσθη ὅτι ὑπὸ τὸ παραδεδομένον *δειδίσσομαι* ὑπολανθάνει τὸ *δεδΐσσομαι*, ὑπὸ τὸ *δεῖδοικα* τὸ *δέδῃκα*. Τὸ *εἴωθα* ἡρμηνεύθη ὡς προελθὼν ἐκ τοῦ *εἰσῶθα* (βλ. ἔθων 'Ιλ. I 540). Κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν κατεγράφησαν τὰ ὁμηρικὰ ἔπη εἰς τὰς ἰωνικὰς ζώσας διαλέκτους, εἶχε κατὰ τὸ πλείστον ἐκλείπει ἡ προφορὰ τοῦ *Ϝ*. Τὰ χωρία, εἰς ἃ τεκμαιρόμεθα τὴν ὑπαρξιν τοῦ *Ϝ* εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ὑπερβαίνουν τὰς 3000. Ἐπιγραφικῶς καὶ τὸ *j* ἀφῆκεν ἴχνη. Οὕτω εἰς ἰωνικὴν ἐπιγραφὴν ἀναγράφεται *Τήμος*, εἰς ἀργολ. *δαμιοργοί*.

Αἱ δίφθογγοι

Παρ' Ὀμήρῳ αἱ δίφθογγοι ἐμφανίζονται κατὰ τὴν προφορὰν καὶ διαλελυμέναι, ὡς: *βασιλείῃ*. Ἐνίοτε παρουσιάζουν συστολήν: *Αἰνέας* ἀντὶ *Αἰνείας*, *Ἑρμέας* ἀντὶ *Ἑρμείας*. Τὸ ἐπίθετον *ἱκελος* ἔναντι τοῦ *εἵκελος* παρουσιάζει τὸ μεταπτωτικῶς ἐξησθενωμένον θέμα, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μετοχὴ *ιδυῖα* ἔναντι *εἰδεῖα*. Τὸ *εἶταρος* ἀντὶ *εἰταῖρος* ἀνάγεται εἰς ἀρχικὸν τύπον *εἶταρος*.

Παρατηρεῖται ἐναλλαγὴ *-εἰος -εος*. Εἶναι ἐν χρήσει παρ' Ὀμήρῳ οἱ τύποι *βόεος* (βοέοισιν ἱμάσιν 'Ιλ. Ψ 324) καὶ *βόειος* (βοείας ἀσπίδας 'Ιλ. Ε 452). Τὸ συγκριτικὸν *μείζων* εὐρηταί εἰς τὴν ἰωνικὴν, ἀρκαδικὴν, δωρικὴν, αἰολικὴν *μέζων* (μεγ-ζων), εἰς τὴν ἐπικὴν ὅμως *μείζων*. Τὸ παρ' Ὀμήρῳ *κρείσσων*, εἰς τὴν ἰωνικὴν ἔχει τὸν τύπον *κρέσσων* (κρέτ-ζων), εἰς δὲ τὴν δωρικὴν *κάρρων*. Τὸ *δείκνυμι* ἀπαντᾷ ἰωνικῶς *δέκνυμι* (ἀπό-δεξις). Ἐναλλαγὴ *ου—ο* παρατηρεῖται εἰς τὰς ἀκολουθούσας λέξεις *βουλὴ* καὶ *βόλλα* αἰολικῶς, *βούλεσθαι* αἰολικῶς *βόλλεσθαι* (*βολσεσθαι). Τὸ ἀττικὸν *ἀρίπους* (ὁ ἀρτίπους πόδας ἔχων) ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ ὑπὸ τὸν τύπον *ἀρτίπος*: «ἡ δ' Ἀττὴ σθεναρὴ τε καὶ ἀρτίπος», 'Ιλ. I 505

Κατὰ τὴν συναίρεσιν πολλάκις προτιμᾷ ὁ Ὀμηρος τὸ *εν* ἀντὶ *ου*: *θέρεις*, *ἐμεῦ*, *ποιεῖντες*. Ἐπίσης ἀντὶ τῆς διφθόγγου *αν* ἀπαντᾷται *ην*: *νηῦς* ἀντὶ *ναῦς*. Εἰς τὴν ἰωνικὴν δὲ ἀντὶ *αν* *ων*, ἀντὶ *εμαντοῦ*—*ἐμουντοῦ*.

Τὸ παρ' Ὀμήρῳ ἐπίθετον *ιθὺς* (ἐπίρρ. *ιθὺ*) δὲν ἔχει ἐτυμολογικὴν σχέσιν μετὰ τὸ *εὐθὺς*, ὅπερ δὲν χρησιμοποιεῖται οὔτε ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου οὔτε ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου.

Ἡ δωρικὴ διάλεκτος παρέχει, εἰς ἃς χώρας ἔχει γίνει ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις, ἀντὶ *ου* οἱ: *μοῖσα*, *φιλέοισα*, *λέγοισι* (λέγουσι). Εἰς τὸν Πίνδαρον εὐρίσκομεν ἀντὶ *ου* *ω*: *τῷ ἐφάβῳ* (τὸ ἐφήβου), *τὼς λύκος*, *μῶσα*, *ὠρανός*, *κῶρος*.

Εἰς τὴν ἰωνικὴν καὶ δωρικὴν τὸ *γοῦν* (γε οὖν) ἀπαντᾷ ὑπὸ τὸν τύπον *γῶν*.

Ἐναλλαγὴ συμφώνων

Ἀπαντοῦν παρ' Ὀμήρῳ ψιλὰ σύμφωνα ἀντὶ δασέων: *δέκομαι* ἀντὶ *δέχομαι*, *αὔτις* ἀντὶ *αὔθις*. Ὡς πρὸς τὸ *δέκομαι* τὸ θέμα εἶναι δεκ-. Ὁ Ὀμηρος ὅμως χρησιμοποιεῖ καὶ τὸν τύπον *δέχομεν*. Εἰς τοῦτον τὸ *χ* ἐξηπλώθη κατ' ἀναλογίαν. Ὅπως ἐλέγετο *ἄρχομαι*—*ἄρξομαι*, οὕτω ἐλέγχθη καὶ ἐκ τοῦ *δέξομαι*—*δέχομαι*. Ἡ ψίλωσις τοῦ *θ* εἰς τὸ *αὔθις* ἀκολουθεῖ τὴν γενικὴν παρὰ τοῖς Ἰωσὶ τάσιν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δασέων. Ὁ Ἡρόδοτος δὲν τρέπει τὰ ψιλὰ πρὸ δασέων εἰς δασέα: *ἀπ' οὗ*, *ἀπικόμενος*.

Μετὰθεσις δασέων παρατηρεῖται παρ' Ἡροδότῳ εἰς τὴν λέξιν *κιθῶν* ἀντὶ *χιτῶν* ('Ηρ. I, 8), εἰς τὴν δωρικὴν ἀπαντᾷ *κιτών*, ὃ Ὀμηρος ὅμως χρησιμοποιεῖ τὸν τύπον *χιτών*. Πρόκειται περὶ λέξεως προερχομένης ἐκ τῆς Ἀκκαδιακῆς γλώσσης.

Υπάρχουν προσέτι καὶ αἱ ἀκόλουθοι ἐναλλαγαί: ἰωνικῶς *κότερος* ἀντὶ τοῦ ἀττικοῦ *πότερος* παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντᾷ μόνον ἡ δοτ. πληθ. *ποτέροισι* 'Ιλ. Ε 85, ἰων. *κοτέ*, ἀττ. *ποτέ*. Ἡ δωρικὴ διάλεκτος παρέχει *γλέφαρον* ἀντὶ *βλέφαρον*, ὁδελός ἀντὶ ὀβε-

λός, εἰς τὸ τρίτ. ἐν. τῶν εἰς -μι διατηρεῖ τὸ -τι : φατὶ (φησί), τίθητι, δίδωτι -ντι ἀντὶ -ουσι' λέγοντι (λέγουσι), εἰκοι (εἰκοσι), σιός (θεός), Ἀσᾶναι, Ἀσαναῖος, ἀντὶ Ἀθηνᾶ, Ἀθῆναι, Ἀθηναῖος, Ἀριστ. Λυσιστρ. 1300. Τὸ θ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ φ κατ' ἐπίδρασιν τῆς αἰολικῆς διαλέκτου παρ' Ὀμήρῳ εἰς δύο τύπους τῆς λέξεως θήρ : Ἰλ. Α 268 φηρεί, Β 743 φῆρας. Εἰς ἀμφοτέρω τὰ χωρία ταῦτα πρόκειται περὶ τῶν Κενταύρων καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γράφονται οἱ σημειωθέντες τύποι μὲ κεφαλαῖον ὡς κύρια ὀνόματα : Φηρεί, Φῆρας. Εἰς πάσας τὰς ἄλλας περιπτώσεις προκειμένου περὶ ἀγρίων θηρίων ὁ Ὀμηρος χρησιμοποιεῖ τοὺς μὲ θ τύπους τῆς λέξεως θήρ. Χρῆσιν τοῦ φ ἀντὶ θ ἀπαντῶμεν εἰς τὴν θεσσαλικὴν διάλεκτον : πεφειράκοντες ἀντὶ τεθηρακόντες.

Παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν οἱ τύποι γαῖα καὶ γῆ. Προκειμένου ὅμως νὰ δηλωθῇ ἡ γῆ ὡς θεότης, χρησιμοποιεῖται παρ' Ὀμήρῳ ὁ τύπος Γῆ, Ἰλ. Γ 104 καὶ Τ 259. Εἰς τὴν αἰολικὴν καὶ δωρικὴν ἡ ὀνομαστ. ἔχει τὸν τύπον Γᾶ, εἰς δὲ τὴν δωρικὴν προσέτι καὶ Δᾶ.

Ἐναλλαγὴ πνευμάτων

Ἐνῶ εἰς τὴν αἰολικὴν καὶ ἰωνικὴν τὸ δασὺ πνεῦμα ἐξηφανίσθη, εἰς τὸν Ὀμηρον ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ παρατηρεῖται ποικιλία. Ἀπαντᾷ παρ' αὐτῷ ἡμέρα ἀλλὰ καὶ ἡμαρ, ἄρμα ἀλλὰ βηγάρονες. Ἐνῶ τὸ ἐπίρ. ἄμα (ἐκ ῥίζης, εἰς ἣν ὑπῆρχε σ, semel, simul) δασύνεται, αἱ ὁμηρικαὶ λέξεις ἄμαξα (ἄμα+ἄξω) καὶ τὸ ἐπίρρ. ἄμυδις ψιλοῦνται. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην πρόκειται περὶ αἰολισμῶν. Ἡ ψίλωσις εἰς τινὰς λέξεις συνοδεύεται μὲ τροπὴν τοῦ ε εἰς ου καὶ τοῦ ο εἰς ου : ἔκηλος—εὔκηλος, ὄλος—οὔλος. Ὁ ἀττικὸς τύπος ἔως εἰς τὴν ἰωνικὴν εἶναι ἡώς, εἰς τὴν δωρικὴν ἁώς καὶ ἄβώρ, εἰς δὲ τὴν αἰολικὴν αὔως. Παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντᾷ γενικῶς ὁ τύπος ἡέλιος (*χαFελ), ἐκτὸς τοῦ ἐν Ὁδ. θ 271 στίχῳ, ἔνθα εὐρηται ἡλιος. Ἡ ψίλωσις προχωρεῖ παρ' Ὀμήρῳ καὶ εἰς τὰ ἐκ τῆς κράσεως μετὰ τοῦ ἄρθρου ὁ παράγωγα : ὤριστος (ὁ ἄριστος) Ἰλ. Α 288. Οἱ τύποι ἄμμε, ἄμμιν (ἡμεῖς, ἡμῖν) προέρχονται ἐκ τῆς αἰολικῆς.

Διπλασιασμοὶ συμφώνων

Διπλασιασμὸν ἐπιδέχονται τὰ ἀμετάβολα : ἔλλαβε Ἰλ. Ω 170, ἔμμαθεν Ὁδ. ρ 226. Τοῦναντίον εὐρίσκομεν αὐτὸν παραμελούμενον ἐν Ὁδ. ε 441 καλλιρόοιο. Παρὰ Πινδάρῳ ἀπαντᾷ «παρὰ καλλιρόῳ Δίρκᾳ» Ἰσθ. 8, 20, «ἐν Κέῳ ἀμφιρύτᾳ», Ἰσθ. 1, 8. Διπλασιασμὸν ἔχομεν καὶ εἰς τοὺς τύπους ἐγέλασσα, ὅτι (διὰ μετρικοῦς λόγους ἐν τῇ συνεκφορᾷ ὅτι τάχιστα). Εἰς τὴν γραφὴν ἔδδισεν ὑπολανθάνει ὁ τύπος ἔδFεισεν. Εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον ἡ πρόθεσις περὶ πρὸ φωνήεντος λαμβάνει τὴν μορφήν περρ- : πέρροχος ἀντὶ περίοχος (=ὑπέρτερος) Σαπφῶ 92. Διὰ τοῦ ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ μόνον τηρουμένου διπλασιασμοῦ τῶν λ, μ, ν ὡς ἀρκτικῶν τῶν λέξεων ἐκτείνεται μετρικῶς τὸ τελικὸν βραχὺ φωνήεν προηγουμένων λέξεων. Οὕτω ἐν Ἰλ. Ρ 744 :

«ἦ δοκὸν ἦε δόρυ μέγα νήιον» ἐν δὲ τε θυμός»

τὸ βραχὺ ν τοῦ δόρυ λαμβάνεται πρὸ τοῦ γράμματος μ τοῦ μέγα ὡς μακρόν. Ὁμοίως ἐν Ἰλ. Α 378 «δὲ μάλα» (τὸ ε μακρόν). Παρατηρεῖται καὶ παρεμβολὴ ἐντὸς τῆς λέξεως συμφώνων μ, ν : ἄ-μ-φασίη ἀντὶ ἀφασίη Ὁδ. δ 704, ἀπάλαμ ν-ος ἀντὶ ἀπάλαμος Ἰλ. Ε 597. Τὸ θέμα πτ- εἰς τὴν λέξιν πόλις ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν κυπριακὴν καὶ ἀρκαδικήν. Ὁμοίᾳ ἐναλλαγῇ παρατηρεῖται παρ' Ὀμήρῳ καὶ ὡς πρὸς τὴν λέξιν πόλεμος—πιτόλεμος καὶ πτο-λίσθρον. Πιθανῶς πρόκειται περὶ ἀρχικῆς διτυπίας τοῦ θέματος. Εἰς τὸ ἐπίθετον μαλθακός δὲν ἔχομεν παρεμβολὴν τοῦ θ εἰς τὸ ἐπίθετον μαλακός. Τὸ θ ὑπῆρχεν ἀρχικῶς εἰς τὸ θέμα mlđh πρβλ. μάλθη (μεῖγμα κηροῦ καὶ πίσσης πρὸς ἐπίχρισιν πλοίων καὶ πρὸς ἐπίχρισιν τῶν πρὸς γραφὴν πινακίδων : «ἐν μάλθῃ γεγραμμένη μαρτυρία» Δημ.

46, 11). Τὸ διχθὰ προέρχεται ἐκ προσθήκης ἐπιρρημ. καταλήξεως -θα εἰς τὸ δίχα, ὅπως ἐν δη -θά. Εἰς τὸ ἐπιθ. ἐρίγδουπος τὸ δ ἀνήκει εἰς τὸ θέμα τοῦ ῥήματος *γδου-πέω—ἄορ. ἐγδοῦπῃσαν Ἰλ. Α 45.

Τῆς προθέσεως κοτὰ τὸ τ ἀφομοιοῦται ἐν συνθέσει πρὸς τὰ γράμματα β, λ, ρ : κάββαλε, κάλλιπε, καρρῆζουσα, πρὸ δὲ δασέος τρέπεται εἰς ψιλόν: κατὰ—φάλαρα>καπ-φάλαρα Ἰλ. Π 106. Ἐπίσης ἀφομοιοῦται πρὸ τοῦ γράμματος π : κατὰ—πεδίον>καπ-πεδίον. Ἡ πρόθεσις πρὸς ἐμφανίζεται καὶ ὑπὸ τοὺς τύπους ποτὶ καὶ προτί.

Μεταπτωτικὰ φαινόμενα

Πολλαὶ παραλλαγαί, τὰς ὁποίας ἐμφανίζουν τὰ φωνήεντα καὶ αἱ διφθογγοὶ καὶ ἡ μορφή τῶν θεμάτων παρ' Ὀμήρῳ, ἐξηγοῦνται διὰ τοῦ φαινομένου τῆς μεταπτώσεως. Οὕτω ἀπαντῶμεν τοὺς τύπους δεῖδω—δέδια—δέδιμεν, πείθω—ἄορ. πιθόμεν, ὑποτ. παρακ. πεπιθόμεν, λευγαλέος—λυγρός, δεύκω—ἐνδυκέως, πέρθω—ἐπραθον, γέγονα—γέγαμεν. Κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ εἶναι κοινὸν εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς διαλέκτους, ἐπέρχεται κατὰ ποσὸν καὶ κατὰ ποιὸν μεταβολὴ εἰς τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθογγούς. Ὁ Γ. Χατζιδάκις (Ἀκαδ. Α' 62) ἐξηγεῖ τὸ φαινόμενον τοῦτο ὡς ὀφειλόμενον εἰς τὸν ἰσχυρὸν τονισμόν. Λόγῳ τῆς ἰσχύος, μεθ' ἧς ἐκφωνεῖται ἡ τονιζομένη συλλαβή, ὑφίστανται ἀλλοιώσεις αἱ πρότονοι καὶ ἐπίτονοι συλλαβαί. Παραλληλίζει δὲ ὁ Γ. Χατζιδάκις τὴν τοιαύτην ἐξασθένωσιν πρὸς τὴν σίγησιν φωνηέντων τινῶν εἰς τὴν βόρειον νεωτέραν ἑλληνικὴν: μῆνις ἀντὶ μῆνες, μλάου ἀντὶ μιλάω, θκός ἀντὶ ιδιός.

Παρ' Ὀμήρῳ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς διαλέκτους τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐγένετο αἰτία παραλλαγῆς τοῦ ῥιζικοῦ θέματος, ὅπερ ἄλλοτε ἐμφανίζεται ὡς μακρὸν καὶ ἄλλοτε ὡς βραχύ. Ἐπέφερε προσέτι τροπὴν τῶν φωνηέντων καὶ συγκοπὰς καὶ ἀναπτύξεις φωνηέντων: δέρομαι—δέδορα, πατήρ—πατέρα—πατράσι, μάλθων—μαλθακός (μαλθῶκ-), πέτομαι—πέσθαι, ἄρι· στον (ἄερι—ἡριγένεια—ἔδω=τὸ κατὰ τὴν πρῶταν τραγόμενον).

Ἡ ὀσθενὴς ἐκ μεταπτώσεως προερχομένη βαθμὶς τοῦ θέματος ἀπαντᾷ εἰς τὸν πληθυντικὸν τῆς ὀριστ. τῆς ἐνεργητ. φωνῆς καὶ εἰς τὴν ὀριστ. μέσης φωνῆς τῶν εἰς -μι ῥημάτων καὶ τῶν κατὰ ταῦτα σχηματιζομένων χρόνων: ἔμεν, ἴδμεν, ἐλήλυθμεν, ἔκταμεν, ἔσταμεν. Ὁμοίως ὀσθενὲς θέμα λαμβάνουν καὶ αἱ εἰς -θι καὶ -τω προστακτικαὶ κέκλυθι, ἔλαθι, μεμάτω. Τὸ τρίτον πληθυντικὸν τοῦ εἶμι: ἴσι, ὅπερ ἀναφέρει ὁ Ἡρώδιανός λαμβάνων τοῦτο ἐκ τοῦ Θεόγνιδος, «καὶ παῖδων βορέω τῶν ἄφαρ ἴσι πόδες» στ. 716, ἔχει ἤδη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν διορθωθῆ εἰς «εἴσι».

Ἡ συναίρεσις

Ἡ συναίρεσις παρ' Ὀμήρῳ ἄλλοτε μὲν γίνεται, ἄλλοτε δὲ μένουσιν οἱ φθόγγοι ἀσυναίρετοι. Ἡ ποικιλία ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ὀμηρὸς χρησιμοποιεῖ γλωσσικὰ στοιχεῖα διαφόρων χρονολογικῶν ἐποχῶν διαμορφωθέντα κατὰ διαφόρους ἐξελικτικὰς τῆς γλώσσης περιόδους. Εἰς τοὺς νεωτέρους χρονολογικῶς τύπους ἀπαντᾶται τὸ φαινόμενον τοῦτο. Αἱ ἀρχαιότεραι συναίρεσεις εἶναι αἱ προελθοῦσαι ἐκ τῆς μεταξύ δύο φωνηέντων ἐκπτώσεως τοῦ σ καὶ j. Κατόπιν προέκυψαν καὶ ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ F χασμοδίαι, ἐξ ὧν ἄλλαι μὲν ὑπέστρεψαν συναίρεσιν, ἄλλαι δ' οὐχί.

Τὰ προϊόντα τὰ προερχόμενα ἐκ συναίρεσεως εἰς τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον παρουσιάζουν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀττικὴν ἀποκλίσεις. Αἱ πλείσται τῶν χασμοδιῶν, αἵτινες εἶχον προκύψει ἐκ τῆς ἐκπτώσεως σ καὶ j, εἶχον ἤδη παρ' Ὀμήρῳ ἐξαφανισθῇ. Διὰ τοῦτο ἀπαντοῦν εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη πάντοτε οἱ συνηρημένοι τύποι εἰ ἀντὶ *εἴσι, εἴην ἀντὶ *εἴσιν, τρεῖς *τρέες. Ὅταν ἐκπίπῃ τὸ F, εἶναι πολλάκις δυνατόν νὰ μὴ γίνῃ συναίρεσις: ἀFάτη, ἀάτη καὶ ἄτη, ΛυκόFοργος πάντοτε παρ' Ὀμήρῳ Λυκόοργος, εἰς τοὺς ἀττικοὺς Λυκοῦργος. Γενικῶς παρ' Ὀμήρῳ γίνεται συναίρεσις τῶν ὁμοίων φωνηέντων *ἔσχαον—

εἶχον, **ἔσπετο*—*εἵπετο*. Εἰς τὴν γενικὴν τῶν δευτεροκλίτων χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τρεῖς καταλήξεις: *-οιο*, *-ου* καὶ *-οο*. Οὕτω ἀπαντῶμεν γεν. *καταμένοιο*, ἀλλὰ καὶ *Διόλοο*, καὶ *ἀλόχου*, *μηροῦ* κτλ. Τὸ *σο* συναιρεῖται οὐχὶ εἰς *ου* ἀλλ' εἰς *ευ* τεῦ: (τέ-ο), *σεῦ* (σε-ο), *στευ* (παρὰ τὸ *δτεο*), *πλεῦνες* (πλέονες). Εἰς τινὰς ὁμηρικοὺς στίχους ἀπαντᾷ συναίρεσις τοῦ *ση* εἰς *ω*: *βώσαντι* (βοήσαντι) 'Ιλ. Μ 337, *ἐπιβασόμεθα* (διάφ. γρ. *ἐπιδωσόμεθ'*) Κ 463, *ἐπιβώσομαι* 'Οδ. α 378, β 143, *βωστρεῖν* 'Οδ. μ 124, *ὀγδώκοντα* 'Ιλ. Β 568, 652. Οἱ τύποι οὗτοι θεωροῦνται ὡς ἰωνισμοὶ τῆς νεωτέρας ἐποχῆς. Ἡ λέξις *βοή* μένει ἀσυναίρετος, διότι τὸ θέμα τῆς εἶχε *ῤ*: *βοῤή*. 'Ως ἐκ συναίρεσεως ἐμφανίζεται προερχόμενος καὶ ὁ ἐν 'Οδ. ψ 95 θαμιστικὸς τύπος *ἀγνώσασκε*, ἀλλ' ἐπὶ τούτου φαίνεται ὅτι ἐπέδρασε τὸ θέμα *γνω*—(γνῶναι).

Ἡ ὑφαίρεσις

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ ὑπὸ τῶν παλαιῶν γραμματικῶν ὀνομαζομένη «*ὑφαίρεσις*». 'Οπου δηλαδὴ συμπίεση νὰ προκύψῃ συνεχῆς σειρὰ ἐκ τριῶν φωνέντων, *εσο*, *εσα*, *σει*, *εσο*, ἀπόλλυται τὸ ἐν *ε*: ἀντὶ εὐκλεέος—*εὐκλέος*, ἀντὶ μυθέει—*μυθεῖαι*, ἀντὶ νηλέει (γεν. νηλεέος)—*νηλεεῖ*, ἀντὶ ὑπερδέει—*ὑπερδέει*, ἀντὶ ἀποαιρέει—*ἀποαιρέει*, ἀντὶ ἐκλέει—*ἐκλέει*.

Τὸ φαινόμενον τῆς ὑφαίρεσεως ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ἡροδότῳ.

Τὸ ἄρθρον

'Επειδὴ πολλάκις παρ' Ὀμήρῳ τὸ ἄρθρον δὲν χρησιμοποιεῖται, διευτώθη ἡδη ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς ἡ γνώμη ὅτι δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ χρήσεως τοῦ ἄρθρου εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Ὑπεστηρίχθη ὅτι οἱ τύποι τοῦ ἄρθρου οἱ ἀπαντῶντες εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἔχουν ἀντωνυμικὴν δεικτικὴν ἢ ἀναφορικὴν σημασίαν. Ἡ γνώμη αὕτη ἐκρίθη ὡς μὴ εὐσταθοῦσα ἐξ ὀλοκλήρου, διότι ἀπαντοῦν παρ' Ὀμήρῳ χωρία, εἰς ἃ οἱ τύποι τοῦ ἄρθρου κεῖνται εἰς σημασίαν οὐχὶ ἀντωνυμικὴν. Οὕτω ἐν 'Ιλ. Δ 1 «οἱ δὲ θεοὶ παρὰ Ζηνὶ καθήμενοι ἡγορόωντο», «τὸν δεξιὸν ἵππον» Ψ 336, «ἤματι τῷ προτέρῳ» Φ 5.

Οἱ τύποι τοῦ παρ' Ὀμήρῳ ἄρθρου δὲν παρουσιάζουν πολλὰς ἀποκλίσεις ἀπὸ τῶν τύπων τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Εἰς τὴν γενικὴν ἄρσ. σχηματίζει τὸν τύπον *τοῖο*, εἰς τὴν ὄν. πληθ. ἄρσ. τοὶ θηλ. ταί, γεν. θηλ. τάων, δοτ. ἄρσ. τοῖσι θηλ. τῆσι. Αἱ πληθ. ὄνομ. *τοί*, *ταί* ἀπαντοῦν εἰς τὴν βοιωτικὴν διάλεκτον, καθὼς καὶ εἰς τὰς δυτικὰς διαλέκτους, δὲν ἀπαντοῦν ὅμως εἰς τὰς ἰωνικὰς ἐπιγραφάς. Διὰ τοῦτο ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη ὅτι πρόκειται περὶ αἰολικῶν τύπων. 'Όταν παρ' Ὀμήρῳ τὸ ἄρθρον χρησιμοποιῆται ὡς ἀναφορικόν, γίνεται χρήσις τῶν τονουμένων αὐτοῦ τύπων: *δ*, *ῥ*, *δ*: «τὴν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων» 'Ιλ. Α 72, «ἠπέιλησε μῦθον, δ δὴ τετελεσμένος ἐστί» Α 388. 'Ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως συνηθεστέρα εἶναι ἡ χρήσις τοῦ εἰς τὸν Ὀμηρον πρὸς δῆλωση δεικτικῆς ἀντωνυμικῆς σημασίας: «δ γὰρ βασιλεῖς χολωθεὶς νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὥρσε» 'Ιλ. Α 9, «τό μιν οὐποτε ἔλπετο θυμῷ» 'Ιλ. Ρ 404.

'Ομοία εἶναι ἡ χρήσις τοῦ ἄρθρου εἰς τὸν Ἡσίοδον καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἐπικοὺς ποιητάς. Συχνωτάτη εἶναι ἡ χρήσις τοῦ ὡς δεικτικῆς ἀντωνυμίας καὶ σπανιωτάτη ὡς κυρίως ἄρθρου. Ὁ Ἡρόδοτος χρησιμοποιεῖ τοὺς ἀπὸ τοῦ τ ἀρχομένους τύπους τοῦ ἄρθρου ὡς ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας.

Πρώτη κλίσις

Ἡ ἐπικὴ διάλεκτος, ὡς καὶ ἡ ἰωνικὴ, παρέχει εἰς τὴν πρώτην κλίσιν ἀντὶ *α* *η*. Τὰ θηλυκοῦ γένους ὀνόματα σχηματίζονται μὲ δύο καταλήξεις. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν λήγει

εις η, ὅπερ φυλάσσεται καὶ εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ: σοφίη, σοφίης, σοφίην, σοφίην. Ἡ ἑτέρα λήγει εἰς ἃ προελθοῦσα ἐκ τῆς ιᾶ, διατηρεῖ τὸ ἃ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ, τρέπει δὲ τοῦτο εἰς -η εἰς τὴν γενικὴν ἢ δοτικὴν, γλῶσσα, γλῶσσαν (γλῶχ·ια), τραπέζᾳ (τραπέδ·ζα)—τραπέζαν. Τὸ θηλυκὸν τοῦ θεοῦ ἐσχηματίσθη μὲ τὸν τύπον θεᾶ κατ' αἰολικὸν ζῆλον, τὸ -η ὅμως ἐπανέρχεται εἰς τὰ σύνθετα *Εἰδοθέη, Λευκοθέη, Παιοθέη, Ἀμφιθέη*. Αἰολισμὸν ἀποτελεῖ καὶ ἡ διατήρησις τοῦ αἰ εἰς τὰ *Ναυσικάα, Ρεῖα, Φεῖα, Αἰνεῖας, Ἀθνεῖας, Ἐρμεῖας*. Τὸ Ἀθηνᾶ ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ Ἀθήνη καὶ Ἀθηναίη, τὸ γῆ καὶ γαῖα, τὸ Πηνελόπη καὶ Πηνελόπεια.

Παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντοῦν ἄρσενικά εἰς -ἃ ἀντὶ εἰς -ης: αἰχμητά, ἱππῶτα, ἡπύτα, ἀνάκητα. Καὶ εἰς ἐπιγραφάς τῆς Βοιωτίας καὶ Ἡλίδος ἀναγράφονται ὀνόματα μὲ ὀνομαστικὴν εἰς α: *Πυθιονίκα, Ὀλυμπιονίκα*. Ὁ τύπος «εὐρύοπα» εὐρηται παρ' Ὀμήρῳ χρησιμοποιοῦμενος καὶ ὡς αἰτιατική: «εὐρύοπα Ζῆν» Ἰλ. Θ 206, Ξ 265.

Τὰ εἰς -ης οὐσιαστικὰ σχηματίζουν γεν. ἐν. εἰς -αο, -εω. Τὸ δὲ εω ὑφίσταται συνίζησιν: *Διάκιδας, Πηληϊάδεω*. Ἡ κατάληξις -αο συνηρέθη εἰς τὴν Δωρικὴν εἰς -α: *ὀρνιθοθήρα* Ἀριστοφ. Ὀρν. 62.

Ἡ γενικὴ πληθυντικὴ λήγει εἰς *άων* αἰολικῶς καὶ *-έων* ἰωνικῶς. Ἡ κατάληξις *-άων* ἀπαντᾷ εἰς τὰς θεωρουμένας ἀρχαιοτέρας ῥαψῶδας. Εἰς τὴν ῥαψῶδ. Κ, τὴν θεωρουμένην νεωτέραν, ἀπαντᾷ ἅπαξ στ. 126. Ἡ Δωρικὴ διάλεκτος συναιρεῖ τὸ *-άων* εἰς *-ᾶν*: *Μουσᾶν*. Ἡ δοτ. πληθ. λαμβάνει κατάλσιν -αῖσι, ἥτις οὐσιτέλλεται εἰς -ης: *ἀφραδίης* Ὀδ. χ 288 (διορθοῦται εἰς *ἀφραδίη*), *βήσσης* Ἰλ. Π. 766. Ἡ κατάληξις *-αῖς* ἀπαντᾷ εἰς τρεῖς στίχους τοῦ Ὀμήρου: *ἄκταις* Ἰλ. Μ 284, *θεαῖς* Ὀδ. ε 119, *πάσαις* Ὀδ. χ 471.

Τὰ παρ' ἄττικοις συνηρημένα εὐρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσυναίρετα: *κυναέη παρδαλέη, σνκήη*.

Δευτέρα κλίσις

Ἐν τῇ γενικῇ παρὰ τὴν κατάληξιν -ου ὑπάρχει εἰς τὴν ὁμηρικὴν καὶ ἰωνικὴν καὶ -οιο, εἰς δὲ τὴν Δωρικὴν -ω. Τοῦ δυτικοῦ ἢ δοτικῆ καὶ γενικῆ λήγουν εἰς -οιν: *ὥμοιν*. Εἰς τὴν δοτικὴν πληθυντικοῦ παρ' Ὀμήρῳ συνήθως ἀπαντᾷ *οῖαι* καὶ σπανιότερον *οῖς*. Εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἢ ἰωνικῆ καὶ ἄττικῆ ἔχουν *ους*, ἢ αἰολικῆ *οῖς*, ἢ Δωρικῆ *-ως*: *λύκως*. Τὰ εἰς *-εος* *εον*, *-οος* *οον* ὀνόματα ἀπαντοῦν ἐν τῇ ἰωνικῇ ἄνευ συναίρεσεως. Ἡ λεγομένη ἄττικῆ δευτέρα κλίσις δὲν εἶναι συνήθης ἐν τῇ ἰωνικῇ.

Τρίτη κλίσις

Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ παρ' Ὀμήρῳ τὰ εἰς *-ος* καὶ *-ης* σχηματίζουν πολλάκις γενικὴν ἀντὶ εἰς *-ους* εἰς *-εως*: *Ἐρεβους, θέρεως, θάμβους, ὄρεως, Πολυδεύους*. Ἡ δοτικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἐμφανίζει τὰς καταλήξεις *-εσσι* καὶ *-σι*, αἵτινες προσαρτῶνται πολυειδῶς εἰς τὰ θέματα: *πόδεσσι, πάντεσσι, κηρύκεσσι, ἐπέεσσι* συγκόπτεται δὲ τὸ ε: *ἐπέεσσι, σάκκεσσι*. Συχνάκις δὲ ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ ἢ συνήθης κατάπληξις *-σι*: *ἐπέσιν, φάλαγξιν*.

Εἰς τὰ συνηρημένα εἰς *-ης*, *-ες*, καὶ *-ος*, γεν. *εος* οἱ Ἴωνες προτιμοῦν τοὺς ἀσυναίρετους τύπους. Οἱ ἑπικοί οὐδέποτε συναιροῦν τὰς καταλήξεις *-εας* *-εα* καὶ *-εων*. Συχνάκις δὲ συναιροῦν τὸ *-εῖ* καὶ *-εες* εἰς *-ει* καὶ *-εις*. Μοναδικῇ εἶναι ἡ γενικὴ *σπείους* ἀπαντῶσα ἐν Ὀδ. ε 68, ἐνῶ κανονικῶς ἔδει νὰ εἶναι *σπέεος*. Ὁ παραδεδομένος ὑπὸ τῶν χειρογράφων τύπος *δείους* Ἰλ. Κ 376, Ο 4 εἶναι μεταγραφὴ τοῦ ἀρχικοῦ τύπου *δφέεος*. Ἐκ τῶν εἰς *ὡς* θηλ. γ'. κλίσεως τὸ ὄνομα *αἰδῶς* παρουσιάζει κατὰ τὴν κλίσιν τύπους μὴ συνηρημένους πληθ. μόνης τῆς γενικῆς *αἰδοῦς* ἐν Ὀδ. υ 171. Συνηρημένους τύπους παρουσιάζει καὶ ἡ λέξις *ῥῶς*, ῥῶς, ῥῶσι, ῥῶσι, ῥῶσι. Ἀσυναίρετους τύπους παρουσιάζει καὶ τὸ οὐσιαστικὸν *χρῶς*, *χροός*, *χροῖ*, οἱ τύποι *χρωτός* καὶ *χρωῖα* εἶναι μεταγενέστεροι. Ἐκ τῶν εἰς *-ως* *-ωος* ἄρσ. εὐρηται συνηρημένοι τύποι αἱ δοτικαὶ *ῥω* Ἰλ. Η 453,

*Οδ. θ 483. Οὐσιαστικά τινα εἰς -ων μεταπλάσσονται εἰς -ω : ἀηδῶ, εἰκῶ. Τὰ εἰς εὐς-ἰωνικῶς βασιλεύς, βασιλέος, βασιλεῖ . . . βασιλέες, ἐπικῶς βασιλεύς, βασιλέος . . . βασιλεῦσι. Ἀπαντᾷ καὶ δοτ. πληθ. εἰς -ηεσσι : ἀριστήεσσι 'Ιλ. Ε 206. Τὰ εἰς -ις -εως σχηματίζουν τὰς πτώσεις μὲ τὰς καταλήξεις -ις, -ιος ἱ . . . -ιες, -ιων, -ισιν, ἱς καὶ -ιας.

Τὰ εἰς -υς καὶ -υ σχηματίζονται ἐπικῶς ὅπως καὶ τὰ τῆς κοινῆς γλώσσης. Τοῦ πολὺς ("Ὀμηρος *πουλὺς*) ὑπάρχουν καὶ τύποι *πουλὺς, πολέος, πολέες (πολεῖς), πολέων, πολέεσσι, πολέσει, πολέας καὶ πολεῖς*. Ὁ Ἡρόδοτος χρησιμοποιοῖ τοὺς τύπους *πολὸς καὶ πολλόν*, ἔτι δὲ ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ὀμήρῳ *πολλός*. Παρ' Ὀμήρῳ εὐρηται ἐξάκις χρησιμοποιούμενος ὁ ἀνώμαλος τύπος τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐπιθέτου *εὐρύς* : *εὐρέα*, ἀντὶ τοῦ ὁμαλοῦ *εὐρύν* : «εὐρέα πόντον» 'Ιλ. Ζ 291 καὶ Ὀδυσ. ω 118 *εὐρέα κόλπον* 'Ιλ. Σ 140, Φ 125, Ὀδ. δ 435 καὶ «εὐρέα πόντον» 'Ιλ. Ι 72. *Βοὺς* ὁμαλόν, δοτικὴ πληθυντικοῦ *βουσίην* καὶ *βόεσσι*. Δωρικῶς *βῶς, βῶν*. *Γραῦς*—*γρηῦς* ἢ *γρηῦς* Ὀδ. β 377, 8, εἰς τὴν γενικὴν *γρηὸς* καὶ ἐν Ὀδ. α 438 *γραίης*. Τῶν εἰς -ας -ατος εὐρίσκονται καὶ συνηρημένοι οἱ τύποι τῆς ἐνικῆς γενικῆς καὶ ἀσυναίρετοι ἀποβαλλομένου τοῦ τ : *γῆρας*—*γῆρα* καὶ *γῆραϊ*—*σέλαϊ*, *κέρα*. Εἰς τὸν πληθυντ. γίνεται συναίρεσις εἰς τὸ ὄνομα *δέπας*—*δέπα* Ὀδ. ο 466, ἀλλὰ *τέραα* Ὀδ. μ 394. *τέρα* Ἀπολλ. Ρόδ. 4, 1410.

Προσχηματισμοὶ *φιν* ἢ *φι*, *θιν*, *θεν*, *δε*, *φι* εἰς τὴν α' κλίσιν εἰς τὴν γεν. καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ . ἀπὸ *νευρήφι*, *θύρηφι*. Εἰς τὴν β' κλίσιν ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ ἐνικοῦ καὶ πληθυντ. ἀπὸ *στρατόφι*, ἐπ' αὐτόφι,=ἀπ' αὐτόν, ἀπ' αὐτόφι. *ἱκρύοφιν*=ἱκρύοισι. Εἰς τὴν τρίτην κλίσιν εἰς τὴν γεν. καὶ δοτ. πληθ. τῶν ὀνομ. εἰς -ος καὶ εἰς τὸ ὄνομα *ναῦς* : κατ' ὄρεσφι=κατ' ὀρέων, ἀπὸ *ναῦφι*=ἀπὸ νεῶν, *ὕπ* ὄχεσφι. Ὁ εἰς -φι προσχηματισμὸς εἶναι γνωστὸς μόνον ἐκ τῆς ἐπικῆς ποιήσεως. Ἀνευρέθη ὁμοῦ καὶ εἰς μίαν ἐν Τανάγρα εὐρεθεῖσαν ἐπιγραφὴν «ἐπιπατρόφι», ὃ δὲ Ἡσύχιος ἀναγράφει ὡς βοιωτικόν τὸ «*πασσολόφι*». Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι πρόκειται περὶ αἰολισμοῦ εἰσαχθέντος εἰς τὸ ἔπος. *Θιν* καὶ *θεν* εἰς οὐσιαστικά πρὸς δεῖξιν τοπικῆς σχέσεως : *οἴκοθι* καὶ *οἴκοι*, *κλισίηθεν*. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεσκοτίσθη ἡ τοπικὴ σημασία τῆς -θεν, προτάσσεται αὐτῆς καὶ πρόθεσις : ἀπ' οὐρανόθεν, ἐξ ἀλόθεν 'Ιλ. Φ 335. Χρησιμοποιεῖται καὶ διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς γενικῆς εἰς τὰς ἀντωνυμίας *ἐμέθεν*, *σέθεν*, *ἐθεν*.

Ἐ π ῖ θ ε τ α

Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -ος τρικατάληκτων πάντοτε λήγει εἰς *η* ἀντὶ *α*. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ μόνον τὸ *δίος* (δι-*ῑος*) σχηματίζον θηλυκὸν *δίῃδι*. Ἀπαντοῦν δὲ καὶ δικατάληκτα τὰ εἰς -ος πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας : ὁ ἢ *δῆλος*, ἡ *κοινός*, ἡ *ἱερός*. Ἐκ τῶν εἰς -ος συνθέτων πολλὰ εἶναι τρικατάληκτα ἀντὶ δικατάληκτων : ὁ ἢ *ἀριζήλος*, τὸ *ἀριζήλον*, τρικατάληκτον ἢ *ἀριζήλη* 'Ιλιάδ. Σ 221, *ἀμβροσίη ἀντιθέη*, *αὐτομάτη* «αὐτόμαται πόλαι» 'Ιλιάδ. Ε 749, Θ 393. Τοιαύτη χρῆσις ἀπαντᾷ καὶ εἰς τοὺς Ἀττικούς. Τὰ εἰς -υς σχηματίζουν θηλυκὸν -*εια* καὶ σπανίως -*εα* καὶ -*εη*, ἡ δὲ εἰς -υς κατάληξις ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ θηλυκά : «ἡδὺς αὐτμή», οὕτω ἄπαξ λέγεται παρ' Ὀμήρῳ Ὀδ. μ 369, 'Ιλιάδ. Κ 215 «*εἶν δώσουσι μέλαιναν θῆλυν*». Τοῦ ἐπιθέτου *τάλας* ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ εἰς δύο μόνον χωρία ἢ κλητικὴ *τάλαν* Ὀδ. σ 327 καὶ τ 68. Σημειωτέον ὅτι ἡ κλητικὴ *τάλαν* χρησιμοποιεῖται καὶ διὰ τὸ θηλυκόν, πρβλ. Ἀριστ. Βάτρ. 559. Μοναδικὸν μὲ τὴν κατάληξιν -*εις*, -*εσσα*, -*εν* εἶναι τὸ ἐπίθετον *χαρίεις*, *χαρίεσσα*, *χαρίεν* (ἐπιρρ. *χάριεν*). Μόνον παρὰ Πινδάρῳ (Ὀλ. 5, 53) ἀπαντᾷ ὁ τύπος *δγίεντα* ἐξ ὀνομαστικῆς **δγίης*, ὅστις κατὰ τὸν Wilamowitz ἐλήφθη ἐκ τῆ σικελικῆς διαλέκτου. Ἐκ τῶν λοιπῶν μὲ ἐπίθημα -*φεν* ἐσχηματισμένον ἐπιθέτων εὐρίσκονται ἰδίως παρὰ ποιηταῖς ἐν χρήσει τὰ εἰς -*ηεις* καὶ -*οεις*. Ταῦτα εὐρίσκονται ἐνίοτε συνηρημένα : *τιμῆς* 'Ιλ. Ι 605, *τιμῆντα* 'Ιλ. Σ 475, δωρικῶς *τιμᾶντα*, *ἀργᾶντα* Πινδ. Ὀλ. 13, 69. Ἀντὶ -*οεις* διὰ τὸ μέτρον συναντῶμεν -*ωεις* : *κητώεις*, *κητώεσσα*, -*εν* 'Ιλιάδ. Β 581. Τὰ εἰς -*οεις*, *ηεις* εὐρίσκονται οὕτω καὶ ἐπὶ θηλυκοῦ γένους : *ἡμαθόεις*—

εσσα—εν=ἀμώδης : «Πύλον ἡμαθόεντα» Ὀδ. α 93 (1). Πλείονα παρὰ ποιηταῖς ἢ ἐν τῷ πεζῷ σύνθετα ἐπίθετα, ὡς τὸ β' συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικόν, ἔχουν τὸν σχηματισμὸν τοῦ οὐσιαστικοῦ τούτου : ὁ κλυτοτέχνης, ἀπαλόθριξ, ·χος. Τὸ ἐπίθετον πολυδάκρυς σχηματίζει γενικὴν κατὰ μεταπλ. πολυδάκρυνος, χρησιμοποιεῖται δὲ ἐκ παραλλήλου παρ' Ὀμήρῳ καὶ ὁ τύπος πολυδάκρυτος. Πρέσβυς—πρέσβα παρ' Ὀμήρῳ καὶ πρέσβειρα Ὀμ. ὕμνος εἰς Ἀφρ. 32, ἡριγένης Ἀπολλ. Ρόδ. 3, 1224, ἡριγένεια, ἡδυεπής, ἡδυέπεια Ἡσ. Θεογ. 965, Νόνν. Διον. 10, 390. Ἡ κλητικὴ τοῦ μέγας ἀπαντᾷ καὶ μεγάλε «μεγάλε Ζεῦ» Αἰσχ. Ἔπτ. 822. Τὸ σῶς, σώος συχνάκις ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ μὲ τὸν τύπον σόος—σόος καὶ συγκριτικὸν σαώτερος, παρ' Ὀμήρῳ μόνον ἐν Ἰλ. Α 32, Θεόκρ. 25, 59. Παρ' Ὀμήρῳ διὰ μετρικὸς λόγους ἀντικαθίσταται τὸ ο τοῦ ·ότερος διὰ τοῦ ω, ὅταν προηγήται μακρὰ συλλαβή : κακοξινώτερος Ὀδ. υ 376. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐκτάσεως παρατηρεῖται καὶ εἰς Ἀττικὸς ποιητάς : δυσποτιμώτερος Εὐριπ. Φοίν. 1348. Παρ' Ἡροδότῳ συναντῶμεν τὰ παραθετικά σπονδαιέστερος, σπονδαιέστατος καὶ σπονδαιύτατος. Εἰς τὸ ὀρέστερος καὶ θηλύτερος ἢ κατάληξις ·τερος ἔχασε τὴν παραθετικὴν τῆς σημασίαν. Αἱ εἰς ·ιων ·ιστος καταλήξεις εἶναι σπανιότεραι. (Τὸ ι βραχὺ παρὰ πεζοῖς) : βραχύς, βραχίων—βράσσω Ἰλιάδ. Κ 226, «βράσσω νός», βράχιστος Πινδ. Ἰσθ. 5, 59, παχύς, παχίων—πάσσω, μακρός—μάσσω—μάκιστος καὶ μήκιστος. Συνήθως αἱ καταλήξεις ·ων ·ιοτος προστίθενται εἰς μονοσύλλαβα θέματα. Ὁ τύπος βραχύς δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ὀμηρον.

Περὶ ῥήματος

Ἡ αὕξησις. Εἰς τὸν Ὀμηρον λαμβάνουν πάντοτε αὕξησιν τὰ ῥήματα, ἅτινα ἔχουν θέμα μονοσύλλαβον μὲ βραχὺ φωνῆεν : ἔ·σχον, ἔ·κτα. Κανονικῶς παραλείπεται ἡ αὕξησις παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ἡροδότῳ εἰς τὰ θαμιστικά : διενέεσκε Ἰλ. Ω 12, γοάσκει Ὀδ. θ 92, πωλέεσκε Ἡρ. Ι 196, ποιέεσκε Ἡρ. ΙV, 78. Τὸ ἔφασκον δὲν εἶναι θαμιστικόν, διότι ἀνάγεται εἰς τὸ ῥῆμα φάσκω. Ὁ ἐν Ὀδ. ξ 521 τύπος παρεκέσκετο εἶναι λανθασμένη γραφὴ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ παρακέσκετο.

Τὸ ἐν Ὀδ. υ 7 ἐμισγέσκοντο κεῖται ἐν τμήματι, ὅπερ θεωρεῖται οὐχὶ γνήσιον. Τὸ ἐν Ἰλ. 104 παρέβασκε προέρχεται ἐξ ἐνεστώτος παρα·βάσκω μὴ ἔχοντος θαμιστικὴν σημασίαν. Ἡ λεγόμενη χρονικὴ αὕξησις, καθ' ἣν τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ ῥήματος φωνῆεν ἐγίνετο μακρόν, ὑπάρχει παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ἡροδότῳ, πολλάκις ὁμως παραλείπεται. Ἡ συλλαβικὴ αὕξησις οὐδέποτε παραλείπεται παρ' Ἡροδότῳ.

Ῥήματά τινα ἀρχόμενα ἀπὸ ρ, λ, μ, ν, σ μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὕξησιν διπλασιάζουν τὸ ἀρχικόν σύμφωνον : ἐρρήξαντο, ἐλλίσσετο, ἔμμορε, ἔννεον, ἔσσουμαι. Δὲν ἐδιπλασιάσθη τὸ ρ εἰς τὰ ἐράπτομεν Ὀδ. π 379, ἔρεξας Ὀδ. ι 352. Ὁ ἀόριστος ἐρύσατο, ὅστις ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ, ἀνήκει οὐχὶ εἰς τὸ ἐρύομαι, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐρύω, ·ομαι. Εἰς τὸν ὑπερσυντέλικον ἡ αὕξησις εἶναι σπανία. Ἐν Ἰλ. Γ 358 ἔχομεν ἡρήρειστο, ἐν Μ 56 ἡρήρει, ἐν Σ 498 ὠρώρει, ἐνῶ συνήθης εἶναι ὁ τύπος ὠρώρει, ἐν Ε 400 ἡλήλατο παρὰ τὸ σύννηθες ἐλήλατο. Συχνὴ εἶναι ἡ παράλειψις τῆς συλλαβικῆς αὐξήσεως εἰς τοὺς μονοσυλλάβους ἀόριστους στή, βή, γνῶ.

Ἀναδιπλασιασμός. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι πανάρχαιον φαινόμενον ἀπαντῶν εἰς ἀπᾶσας τὰς Ἰνδοευρωπαϊκάς γλώσσας. Ὑπὸ τοῦ Γ. Χατζιδάκι (Ἀκαδ. ΙΙ 258) χαρακτηρίζεται ὡς «σύνθεσις τῆς λέξεως μεθ' ἑαυτῆς». Εἶναι μέσον πρὸς ἑκφρασιν ἐντατικῆς καὶ θαμιστικῆς σημασίας. Συναντῶμεν τὸν ἀναδιπλασιασμὸν ὄχι μόνον εἰς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὀνόματα, ὡς : γάργαρα (=πλήθος, σωρός, ἀφθονία, γαργαίρω=γέμω), βόρβορος, βέρμερος, δπωπή, ἀκωκή, ἐτήνμος, παιπάλη, δαίδαλος, γίγας, καρκαίρω, μαρμαίρω, παμφαίω, δενδίλλω, δαρδάπτω, τετραίνω, δίδωμι κτλ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσ-

1) Τὸ «ἀνεμούντων αἰγίδων» Αἰσχ. Χοηφ. 591 διορθώθη ὑπὸ τοῦ Blomfield εἰς «ἀνεμούντ' ἄν».

σαν ὁ ἀναδιπλασιασμός ἐχρησιμοποίηθη εἰς δήλωσιν τῆς χρονικῆς σχέσεως τοῦ τετελεσμένου διὰ τῶν γραμματικῶν τύπων τοῦ παρακειμένου, ὑπερσυντελικοῦ καὶ τετελεσμένου μέλλοντος. Εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς Ἴωνας, καθὼς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς διαλέκτους, τὸ φαινόμενον τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ εἶναι κανονικόν. Οἱ τύποι *δέγμαι*, *δέγμενος*, *δέχεται*, *ἐδέγμην* δὲν ἀνήκουν εἰς τὸ σύστημα τοῦ παρακειμένου, ἀλλὰ οἱ τρεῖς πρῶτοι εἰς τὸ τοῦ ἐνεστώτος, ὁ δὲ τέταρτος τοῦ παρατατικού. Ἀνώμαλον ἀναδιπλασιασμόν ἐβλεπον οἱ παλαιότεροι γραμματικοὶ εἰς τοὺς τύπους *δειδέχεται* Ὁδ. η 72, Ἰλ. I 224, *δείδεκτο*, *δειδέχато* Δ 4, I 671, X 435, διότι ἐθεώρουν τοὺς ἐν λόγῳ τύπους ὡς ἀνήκοντας εἰς τὸ ῥήμα *δεῖκνυμι*. Νεώτεροι ἐρευνα ἀνεγνώρισαν τοὺς τύπους τούτους ὡς ἀνήκοντας εἰς ῥήμα *δηδίσκομαι* (*δη-δικ-σκομαι*). Εἰς τὸ λεξικὸν Liddell - Scott - Jones φέρεται τὸ ῥήμα τοῦτο γραφόμενον *δειδίσκομαι*. Ὁρθότερα γραφῆ εἶναι ἢ διὰ τοῦ η. Κατὰ τὸν Schwytzer (I 648) αἱ Ἰνδευρωπαϊκαὶ γλῶσσαι ἐχρησιμοποιοῦν ὡς φωνήεν διὰ τὸν ἀναδιπλασιασμόν καὶ τὸ ε : **γῆγορα*—*ἐγοῆγορα*. Ἐκ τῶν ἀπὸ ρ ἀρχομένων ῥημάτων μόνον ὁ παρακειμένος τοῦ *ἐνπάω*—*ὅω* σχηματίζεται ἀνωμάλως : *ἐρευνωμένος* Ὁδ. ζ 59, ἀντὶ τοῦ ἀττικού *ἐρευνωμένος*. Ὁ Εὐστάθιος παρατηρεῖ : «Ὁμηρος δ' ἐνταῦθα τῆς καλλιφωνίας τὴν κανονικὴν ὁρθότητα προέκρινε, *ἐρευνωμένα* εἴματα εἰπών».

Ἀναδιπλασιασμόν συναντῶμεν ἐν τῇ ἐπικῇ διαλέκτῳ εἰς τὸν ἐνεργητικὸν καὶ μέσον ἀόριστον τῶν κάτωθι ῥημάτων : *ἄγω*—*ἤγαγον* *ἡγαγόμεν*, *ἄχω*—*ἤκαχον* *ἡκαχόμεν*, *ἄρω*—*ἤραρον*, *ἄφω*—*ἤπαφον* *ἀπάφοιτο*, *δάω*—*δέδαε* *εδάην*, *ἐνέκω*—*ἤνεγκον*, *ἐπομαι*—*ἐσπόμην*, *κάμνω* ὑποτ. *ἀορ.* *κεκάμω*, *κέλομαι*—*ἐκέλετο*, *πεῖθω*—*πέπειθον*, *φείδομαι*—*πεφιδόμην*, *φράζω*—*ἐπέφραδον* καὶ *πέφραδον*. Εἰς τινὰς ἐκ τῶν ἀναδιπλασιαζομένων ἀορίστων παρεμβάλλεται συλλαβὴ ὡς ἐσωτερικὴ ἀναδίπλωσις : *ἐνίπτω*—*ἐνένιπον*—*ἠνίπαπον*, *ἐρύκω*—*ἤρύκακον* παρὰ τὸ *ἐρύξα*. Τοιαύτη ἐσωτερικὴ ἀναδίπλωσις παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ ὁμηρικὸν ῥήμα *ἀντιτάλλω* (ἐκ τοῦ θέματος *ἀταλ-ός*). Ἐκ τοιούτων ἀορίστων μὲ ἀναδιπλασιασμόν ἐσχηματίσθησαν νέοι ἐνεστώτες, ἐκ τοῦ *ἤκαχον*—*ἀκαχίζω* *ἀκαχίσω* *ἀκάχησα*, *ἤπαφον*—*ἀπαφίσκω*. Μερικὰ ἐκ τῶν ἀναδιπλασιαζομένων ῥημάτων διατηροῦν τὸν ἀναδιπλασιασμόν καὶ εἰς τὸν μέλλοντα *πεφιδήσομαι*, *κεκαδήσομαι*, *πεπιθήσω*.

Αἱ διαθέσεις, αἱ κλίσεις, οἱ χρόνοι, αἱ ἐγκλίσεις καὶ οἱ ἀριθμοὶ δὲν παρουσιάζουν παρεκκλίσεις. Τὰ ἐλλειπτικά εἶναι περισσότερα τῶν τῆς ἀττικῆς. Ἡ ρίζα καὶ ὁ χαρακτήρ σπανίως ἀποκλίνουν τῶν τῆς ἀττικῆς. Εἰς τινὰ δὲ ἀφωνόληκτα καὶ ὑγρόληκτα παρεμβάλλεται ε : *ἔλκω*—*ἐλκέω*, *ἐλλκεον* Ἰλ P 395, *μέδω*—*μεδέων*, *μεδήσομαι* Ἰλ. I 650, *μινύθω*—*μινυθήσω* Ὁμ. Ὁδ. δ 374, *μινύθει* Ἰπποκρ. *μινυθήσει*, *μινυθήσαι*, *μύζω*—*ἐκμυζήσας* Ἰλ. Δ 218, *κύρω* παρ' Ὁμήρῳ, *κυρέω*, εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν ποιητὰς : *ἐκύρωσα* Ἡσ. Ἔργ. 755, *πιέζω*—*πιεζέω* *πιεζεῖσαν* Ἡρώδ. μιμογρ. 8, 47, *κυν-έ-ω*, *ἀόρ.* *κύσε* Ἰλ. Ω 478, *βυν-έ-ω*—*διαβύνεται* Ἡρόδ. 2, 96.

Τῶν εἰς *-ίζω* ῥημάτων ὁ μέλλων καὶ ὁ ἀόριστος σχηματίζονται παρ' Ὁμήρῳ κανονικῶς : *κομίζω*—*κομιῶ*. Εἰς ὁμάδα τινῶν ῥημάτων εἰς *-ίζω* ἐμφανίζεται ἀντὶ τοῦ σ τὸ ξ : *ἐλελίζω*—*ἐλέλιξε*, *πολεμίζω*—*πολεμίξων* Ἰπ. K 451, *ἐναρίζω*—*ἐναρίξω* Ἰλ. Y 339, *δαῖζω*—*δαῖξαι*, *κτερεῖζω*—*κτερεῖξω* Ὁδ. β 222, *μερμηρίζω*—*μερμηρίξε* Ἰλ. A 189, *στυφελίζω*—*ἐστυφέλιξε*. Ὁ Στοβαῖος διέσωσε δωρικὸν τύπον τοῦ ἀπαρεμφ. μέσ. παρακ. *νενομίχθαι*, ὅστις ἐχρησιμοποίηθ' ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Σθενίδα, Στοβ. 4,7,63.

Τὰ εἰς *-άω* καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς Ἴωνας δὲν ἀκολουθοῦν τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, ἥτις διατηρεῖ τὸ α, ὅταν τούτου προηγεῖται ρ, ι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ α δίδουν η : *βιάομαι*—*βιήσατο* Ἰλ. Ψ 576, Ὁδ. η 278, *ιάομαι*—*ιήσατο* Ἰλ. E 904, *ιήσεται* Ὁδ. ι 520, *πειράω*—*πειρήσω* Ὁδ. β 316, *ἐπειρησάμην* Ὁδ. θ 120, Ἡροδ. 7, 135. Εἰς τὸν ἐν Ἰλ. Φ 347 τύπον *ἀγξηράνῃ* ἔχομεν τύπον τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ὅστις εἰσῆχθη εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων. Οἱ ὁμηρικοὶ τύποι *ἐπέρασσε* Ἰλ. Φ 40, *πέρασσας* Ἰλ. Φ 78, 102, Ὁδ. ξ 297, *περάσειε*, ο 387, 428, *ἐπέρασσαν*, 453 *περάσῃτε* ἀνήκουν οὐχὶ εἰς ῥήμα *περάω*, ὅπως κακῶς ἀναγράφεται εἰς τὰ παλαιὰ ὁμηρικὰ λεξικά, ὡς καὶ εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ ἀειμνήστου Π. Λορεντζάτου, ἀλλ' εἰς τὸ ῥήμα *πέρηνμι*=*πῶλῶ*.

Τὰ μὲ δισύλλαβον θέμα ρήματα εἰς -άω καὶ -έω παρ' Ὀμήρῳ σχηματίζουν συνήθως μέλλοντα εἰς -έσσω καὶ -άσσω, σπανιώτερον δὲ εἰς -έσω, -άσω : *δαμάω—δαμάσομαι, ἐλάω (ἐλαύνω)—ἐλάσσω, *ὀλέω (ὀλλυμι)—ὀλέσσω. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀορίστου τῶν αὐτῶν ρημάτων. Αἱ καταλήξεις αὗται τοῦ μέλλοντος καὶ ἀορίστου -έσσω, -άσσω, -εσσα, -ασσα προήλθον ἀρχικῶς ἐκ ρημάτων, ὧν τὸ θέμα ἔληγεν εἰς -σ : τελεσ-· ἵω—τελέσ-σω, ἐτέλεσσα (πρβλ. *τελεσ-· ἵος—τέλειος), ξέσ-ω (τὸ θέμα τοῦ ξέω ἔληγεν εἰς -σ, πρβλ. ξυστός - ξύστρα).

Τὰ ρήματα, ὧν τὸ θέμα λήγει εἰς ὑγρὸν ἢ ἔρρινον, σχηματίζουν κατὰ κανόνα μέλλοντα εἰς -έω, κείρω— κερῶ 'Ιλ. Ψ 146. Παρ' Ὀμήρῳ ὅμως ὑπάρχουν τύποι τοῦ μέλλοντος τῶν τοιούτων ρημάτων λήγοντες εἰς -ρω : θέρομαι—θερσόμενος 'Οδ. τ 507, ὄρνυμι—ὄρρουσα 'Ιλ. Φ 335 (ὁ Ζηνόδοτος ἀνεγίνωσκεν ὄρρασα), διαφθείρω—διαφθέρσει 'Ιλ. Ν 625. Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι σχετικοὶ μὲ τοὺς τύπους ἀορίστων τῆς αὐτῆς τάξεως ρημάτων εἰς -ρωσα, λσα : κείρω—κύρσας 'Ιλ. Γ 23, φύρω—φύρσω 'Οδ. σ 21, εἴλω—ἔλσαι 'Ιλ. Α 409, κέλλω ἐκέλαμην 'Οδ. ι 546. Παρὰ Δημοκρίτῳ 243 ἀπαντᾷ μέλλων τοῦ κύρω—κύρσω. Εἰς τὸν Ὅμηρον ἀπαντοῦν καὶ ἀόριστοι, οἵτινες ἔχουν σχηματισθῇ ἄνευ τοῦ -σ : ἔκηα, ἔχραε, λάε, νάε, ἔχνεα, ἐσσεύαντο, εἶπα. Κατὰ τὸν Γ. Χατζιδάκι (Ἀκαδ. Β 238) ἡ ἀποβολὴ τοῦ σ ἐπελθοῦσα διὰ φωνητικὸς λόγους εἰς τινὰ ρήματα, ἐν οἷς ἔκειτο μεταξὺ δύο συμφώνων, ἐξηπλώθη καὶ εἰς ἄλλα ρήματα.

Παρ' Ὀμήρῳ ὁ μέλλων δὲν σχηματίζει εὐκτικὴν. Ὁ ἐν 'Οδ. ρ 547 τύπος «ἀλύξει» ἔχει ἤδη διορθωθῇ εἰς «ἀλύξει». Ἡ εὐκτικὴ τοῦ μέλλοντος ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀπὸ τοῦ 5. π. Χ. αἰῶνος. Τὰ ἀρχαιότερα παραδείγματα εἶναι τὸ ἐν Πινδ. Πυθ. 9, 116 σχήσοι καὶ τὸ ἐν Αἰσχ. Πέρσ. 369 φευξοίαθ'. Ὁ μέλλων τῶν ὑγρολήκτων σχηματίζεται συχνάκις εἰς -έω ἄνευ συναιρέσεως : στέλλω—στελέω 'Οδ. β 287, μένω—μενέω 'Ιλ. Τ 308. Τὰ εἰς -ίζω σχηματίζουν συνηρημένον μέλλοντα εἰς -ιώ : ἀεικίζω—ἀεικιῶ 'Ιλ. Χ 256, κοιμίζω—κοιμῶ 'Οδ. ο 546, κτερεῖζω—κτεριῶ 'Ιλ. Α 455, ἀλλὰ καὶ ξεινίζω—ξεινίσσω 'Οδ. η 190, ἐρίζω—ἐρίσσει (γ' ἐν. μέσ. μέλλ.) 'Οδ. δ 80, ληῖζομαι—ληῖσσομαι, ἐγγυαλίζω—ἐγγυαλίζω.

Οἱ μέλλοντες τῶν ἐλαύνω καὶ κρεμάννυμι ἀπαντοῦν καὶ εἰς τοὺς τύπους ἐλώω (ἐλώοι 'Ιλ. Ν 315 καὶ 'Οδ. η 319) καὶ κρεμόω 'Ιλ. Η 83. Ἡ μορφή τῶν δύο μελλοντικών τούτων τύπων συνδέεται μὲ τὸ παρ' Ὀμήρῳ φαινόμενον τῆς λεγομένης διεκτάσεως, διότι προήλθον ἐξ ἀρχικῶν τύπων *ἐλά-ω, *κρεμάω.

Τὸ φαινόμενον, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ ὠνόμαζαν διέκτασιν, ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὴν ἐπικήν διάλεκτον εἰς τὰ εἰς -άω ρήματα. Συνίσταται εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸ τοῦ ἐκ συναιρέσεως προερχομένου φωνήεντος ἐνὸς ἄλλου φωνήεντος ὁμοφώνου, ὅπερ εἶναι ἄλλοτε μὲν βραχύ, ἄλλοτε δὲ μακρόν. Οὕτω παρ' Ὀμήρῳ συναντῶμεν τοὺς ἀκολουθοῦς τύπους : ὀρώωντες 'Ιλ. Ρ 637, ὀρώω 'Οδ. σ 143, ἡβώωσα 'Οδ. ε 69, δρώωσι 'Οδ. ο 324. Ὁ Γ. Χατζιδάκις (Ἀκαδ. Ι 307) δέχεται ὅτι κατὰ τὴν διέκτασιν ἔχομεν μεταβατικὸν τι στάδιον ἐκφωνήσεως, μεταξὺ τῆς διακεκριμένης ἐκφωνήσεως ἐκατέρου τῶν φωνηέντων καὶ τῆς πλήρους ἐνότητος αὐτῶν εἰς μίαν συλλαβὴν διὰ τῆς συναιρέσεως. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο ὁ τόνος ἐξεφωνεῖτο δικόρυφος, περισπώμενος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν συλλαβῶν. Εἰς τοὺς ρηματικούς τύπους φάε 'Οδ. ξ 502 καὶ ἔχραε 'Οδ. ε 396, ἐπέχραον 'Ιλ. Π 356 δὲν ἐγένετο συναίρεσις, διότι ἐξέπεσε F.

Παρακείμενοι μὲ δασύν χαρακτηρὰ φ, χ, θ δὲν ὑπάρχουν παρ' Ὀμήρῳ. Ἀπαντοῦν μόνον οἱ τύποι τοῦ τρίτου πληθ. τῆς παθητ. φωνῆς παρακ. καὶ ὑπερσ. εἰς -φαται, -φατο, -γатаι, -γατο : ἐπιτετράφатаι (ἐπιτρέπω) 'Ιλ. Β 25, τετράφατο 'Ιλ. Κ 189, ὀρωρέγαται 'Ιλ. Π 834, ὀρωρέγατο (ὀρέγω) Α 26. Ἐκ τοιούτων δὲ τύπων ὠρμήθη ἡ μετὰ τὴν 5ην π.Χ. ἑκατονταετηρίδα γενικευθεῖσα εἰς τὴν ἄττικὴν καὶ ἰωνικὴν δάσυνσις τοῦ χαρακτηριστοῦ παρακειμένου.

Παρακείμενον μὲ χρονικὸν χαρακτηρὰ -κ σχηματίζουν μόνον τὰ φωνεντόληκτα ρήματα, κυρίως ἐν τῷ ἐνικῷ : βέβηκα—βεβάασι. Παρέκκλινιν παρουσιάζει ὁ τύπος τεθαρε-

σήκασι 'Ιλ. I 420, 687. *Επίσης ἀπαντιᾷ ἡ κατάληξις -κα εἰς τὰ ὑποστάντα μετὰπτωσιν ῥηματικά θέματα βάλλω—βέβληκα, κάμνω—κέκμηκα. Τὸ κ τῆς καταλήξεως -κα ἀφωρμήθη ἐκ παρακειμένων ῥημάτων, ὧν τὸ θέμα ἔληγεν εἰς κ : *Ἔεικω—Ἔεικα, λά(κ)σκω—λέλακα*. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἡ ἐξάπλωσις τοῦ γενικῆ εἰς ὅλους τοὺς τύπους τῶν φωνηεντολήκτων. Ἡ μετοχὴ τῶν ῥημάτων τούτων δὲν λαμβάνει τὸ κ, ἀλλὰ λήγει εἰς -*ῶς*, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν μονοσυλλάβων θεμάτων τὸ πρὸ τῆς καταλήξεως φωνῆεν εἶναι βραχὺ : *ἔσταότες* 'Ιλ. B 320, Ψ 283 *βεβαῶς* Λ 522 «Ἐκτορι παρβεβῶς», ἐπὶ δισυλλάβων δὲ μακρά : *τετληότες* (θέμα *ταλα-*) 'Ιλ. E 873, *βεβαρηότα, κεκαφηότες θυμόν, κεκορηότες ποίης, κεχαρηότες νίκη, τιτηότι θυμῷ*. Ἐνίοτε εἰς τινὰς ἐκ τῶν ἐν λόγῳ μετοχῶν ἐμφανίζεται κατὰ μεταθεσιν τῆς ποσότητος ἀντὶ -*ηο -εω* : *πεπιτωῖτα* 'Ιλ. Φ 503, *τεθνεῶτι* 'Οδ. τ 331. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ θέματος μὲ βραχὺ ῥιζικὸν ἐν συνδυασμῷ μὲ παράλειψιν τοῦ κ ἐν τῷ δυϊκῷ καὶ πληθυντικῷ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερουντελικοῦ καὶ γενικῶς εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα τῶν μέσων ἢ παθητικῶν τύπων τῶν χρόνων τούτων τυγχάνει φαινόμενον μεταπτωτικόν : *εἰλήλουθα—ἐλήλουθμεν, πέπονθα—πέπασθε, φεύγω—πεφυγμένος, τεύχω—τετυγμένος, σεύω—ἔσσεται*. Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ μετοχὴ τοῦ παρακ. τοῦ κλάζω : *κεκλήγοντες*, ἡτις ἔχει σχηματισθῇ μὲ τὴν κατάληξιν μετοχῆς ἐνεστώτος. Ὁ τύπος οὗτος προέρχεται ἐκ τῆς αἰολικῆς διαλέκτου, ἀπαντιᾷ δὲ ἐν 'Ιλ. M 125, Π 430, P 756, 759, 'Οδ. ξ 30. Ἡ μετοχὴ τοῦ ἐν. παρεργ. τοῦ *κόπτω* φέρεται συνήθως ὑπὸ τὸν τύπον *κεκοπῶς* 'Ιλ. N 60, 'Οδ. σ. 335. Γνησιώτερος εἶναι ὁμοῦς ὁ ἐπίσης παραδεδομένος τύπος *κεκόπων*, ὅστις προφανῶς τυγχάνει αἰολικός. Ὁ παρακειμ. ἐλήλυθα δὲν ἀπαντιᾷ παρ' Ὀμήρῳ.

*Ὡς πρὸς τὰς προσωπικὰς καταλήξεις τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς δὲν ἀπαντοῦν πολλαὶ παρεκκλίσεις παρ' Ὀμήρῳ. Αἱ παλαιαὶ προσωπικαὶ καταλήξεις τοῦ ἐνικοῦ -*μι, -σθα, -σι*, διεσώθησαν εἰς τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου ἐνίων ῥημάτων εἰς *ω* : *α'* πρόσ. *ἐθέλωμι, ἴκωμι, κτείνωμι, τεύχωμι, ἀγάγωμι, εἴπωμι, ἴδωμι, τύχωμι*, *β'* πρόσ. *βουλεύσθαι, δηθύνεσθαι, ἐθέλῃσθαι, ἔχῃσθαι, ἴησθαι, σπένδῃσθαι, ἐλάσῃσθαι, βάλλῃσθαι, εἴθῃσθαι, πάθῃσθαι, πείσῃσθαι*, *γ'* πρόσ. *ἀνέχῃσι, φέρεσι, βροίθῃσι, λάβῃσιν, λάχῃσιν* (*). Ἐν τῇ εὐκτικῇ τοῦ *γ* ἐν. μοναδικῶς εἶναι ὁ τύπος *παραφθαίησι* 'Ιλ. K 346. Τὴν εἰς *σθα* κατάληξιν τοῦ *β'* προσώπου συναντῶμεν εἰς τὴν ὀριστικὴν τῶν ῥημάτων *διδοῖσθα* (δίδωμι) 'Ιλ. T 270, *εἰσθα* (εἶμι) 'Ιλ. K 450, *τίθῃσθα* (τίθῃμι) 'Οδ. ι 404 (τὸν αὐτὸν τύπον *τίθῃσθα*, δὲ ὁ Ἡσύχιος σημειοῖ ὡς *τίθεισθα*, χρησιμοποιεῖ καὶ ἡ Σαπφώ 4, 27). Παρ' Ὀμήρῳ ('Ιλ. Φ 186, 'Οδ. ξ 149) ἀπαντιᾷ *β'* ἐνικὸν παρατακτικὸν *φῆσθα*. Ἐν τῇ εὐκτικῇ ἀπαντᾷται κατάληξις -*σθα* ἐν *β'* προσώπῳ εἰς τοὺς τύπους *βάλῃσθα* (ἄορ. *β'* βάλλω) 'Ιλ. O 571, *κλαίῃσθα* 'Ιλ. Ω 619, *προφύγοισθα* 'Οδ. χ 325. Οἱ ἀνωτέρω τύποι, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον, ἔχουν σχηματισθῇ κατὰ τὰ εἰς -*μι*. Εἰς τὴν εὐκτικὴν εἰς τὰς διαφόρους διαλέκτους ἐσημειώθησαν πολλαὶ ἀποκλίσεις ἀπὸ τοῦ κανονικοῦ σχηματισμοῦ. Οὕτω ἔχει βεβαιωθῇ ἡ ὑπαρξίς καταλήξεως *α'* προσ. ἐνεργ. φωνῆς εἰς -*οιν* εἰς ἀττικὸς ποιητάς. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 903 ἀπόσπασμα τοῦ Εὐριπίδου συναντῶμεν τὸν τύπον *τρέφωιν* ἀντὶ *τρέφοιμι* καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 55 ἀπόσπ. τοῦ Κρατίνου τὸν τύπον *ἀμάροιν* ἀντὶ *ἀμάροιμι*. Ἐχει ἐπίσης ἐπιγραφικῶς διαπιστωθῇ ἡ ὑπαρξίς *α'* προσ. εὐκτ. ἐνεστώτος τοῦ ῥήματος *ἐξελαύνω* εἰς τὴν ἀρκαδικὴν διάλεκτον ὑπὸ τὴν μορφήν *ἐξελαύνωια*. Ὁ Schwyzler ἔχει τὴν γνώμην (Gr. Gr. I 660) ὅτι αἱ παρεκκλίσεις αὗται ἔλκουν τὴν καταγωγὴν τῶν ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἰνδευρωπαϊκῇ ἀρχικῆς καταλήξεως τοῦ *α'* προσώπου τῆς εὐκτικῆς εἰς -*ojm*, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ τελικόν *μ* ἐν τῇ ἑλληνικῇ τρέπεται εἰς *ν* καὶ ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνάπτυξις *α* ἐκ τοῦ *m* : **ped -m*—πόδα.

Σημειωτέον προσέτι ὅτι εἰς τὸ τρίτον δυϊκὸν πρόσωπον τῶν ἱστορικῶν χρόνων

1) Πρβλ. Ὀδυσσ. τ 109 κέ. : «*θεασίλῃος ἀμύμονος, ὅστε θεουδῆς | ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσειν | εὐδικίας ἀνέχῃσι, φέρεσι δὲ γαῖα μέλαινα | πυροὺς καὶ κριθάς, βροίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ*».

προτιμᾷ ὁ Ὅμηρος ἀντὶ *-την -σθην* μέσ. φων. τὰς καταλήξεις *-τον -σθον* : *ἐτεύχετον* 'Ιλ. Ν 346 κέ. «δύω Κρόνου υἱε κραταίω | ἀνδράσιν ἠρώεσσι ἐτεύχετον ἄλγεα λυγρά», *λαφύσσε-τον* 'Ιλ. Σ 583, *θωρορήσεσθον* 'Ιλ. Π 218. Ὁ Ζηνόδοτος ἐδέχετο ὅτι ὁ Ὅμηρος προετίμα τὴν κατάληξιν *-την* ἀντὶ *-τον* καὶ εἰς τὸ β' πρόσ. τῶν ἱστορ. χρόνων καὶ διὰ τοῦτο διώρθω- τὸν ἐν 'Ιλ. Θ 448 *δυϊκὸν κάμετον* εἰς *καμέτην*. Χρησιμοποίησις *δυϊκοῦ* τύπου πρὸς ἔκ- φρασιν τοῦ α' προσώπου ἀπαντᾷ μοναδικῶς παρ' Ὁμήρῳ ἐν 'Ιλ. Ψ 485, ἔνθα ὁ Ἴδο- μενεὺς προκαλεῖ εἰς «στοίχημα» τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Οἰλέως : «δεῦρο νῦν, ἢ τρί- ποδος περιδόμεθον ἢ ἐλέβητος» (ἔλα οἱ δύο μας ὥς βάλαμεν στοίχημα ἢ τρίποδα ἢ ἐλέβητα). Ὑπάρχουν προσέτι δύο χωρία εἰς τὸν Σοφοκλέα ἀναλόγου χρήσεως : 'Ηλ. 950 «*λελείμεμεθον*», Φιλ. 1079 «*δωζόμεμεθον*». Ὁ Wackernagel θεωρεῖ τοὺς τύπους τούτους ὡς πλασθέντας κατ' ἀναλογίαν τοῦ δευτέρου προσώπου. Ἐν 'Ιλ. Θ 74 χρησιμοποιεῖται πληθυντικὸν ὑποκειμένον μετὰ ῥήματος κατὰ *δυϊκὸν* : «*κῆρες ἐξέσθην*». Εἰς τὴν αὐτὴν ῥαψωδίαν ὁ Ἔκτωρ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς τέσσαρας ἵππους τοῦ ἄρματός του χρη- σιμοποιεῖ ἐπανελημμένως *δυϊκὸν* : «*ἀποτίνετον*» 186, «*ἐφομαρεῖτον καὶ σπεύδετον*». Εἶναι προφανές ὅτι ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα βλέπει τὰς κῆρας καὶ τοὺς ἵππους ὑπὸ τὴν προοπτι- κὴν ζευγῶν.

Παθητικὴ φωνή

Ἡ παθητικὴ φωνὴ ἔχει πλείονας παραλλαγὰς τῆς ἐνεργητικῆς. Τοῦ β' προσώ- που ἡ κατάληξις συχνάκις ἀνελελυμένη : *-σαι, -ηαι, -αο*. Ἡ *-ηαι* εἶναι σπανιωτέρα τῆς *η* : *λilαίαι, νέηαι, βουλεύσαιο*. Καὶ εἰς τὸν παρακειμένον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐνίοτε ἀντὶ *-ησαι -ηαι* : *βέβληαι* 'Ιλ. Ε 284, *μέμνηαι* 'Ιλ. Φ 442 ἀλλὰ καὶ *μέμνηη* 'Ιλ. Ο 18. Ἡ κατά- ληξις *-εσο, -εο* τῶν ἱστορ. χρόνων ἀπαντᾷ καὶ συνηρημένος εἰς *-εν* : *γένεν* 'Ιλ. Ε 897, *ἔπλεν* (ἀόρ. πέλομαι) 'Ιλ. Ι 54. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ β' πρόσ. τῆς προστακτικῆς *ῥοσεν* (ἀντὶ *ῥοσσο* τοῦ *ῥρυνμι*) 'Ιλ. Δ 264, Τ 139, *ἔπεν* 'Ιλ. Κ 146, ἔνθα ὁ Ἀρίσταρχος ἔγραφεν *ἔπε*. Οἱ νεώτεροι ἐκδίδονται τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν ἠθέλησαν νὰ ἀντι- καταστήσουν τοιοῦτους συνηρημένους τύπους εἰς *-εν*, καίτοι οὗτοι στηρίζονται ἐπὶ τῆς χειρογράφου παραδόσεως : Ὁδ. ρ 401 *ἄζεν*, λ 251 *ἔρχεν*, φράζειν δ 395.

Εἰς τὸ πρῶτον πληθυντικὸν πρόσωπον ἀντὶ τῆς συνήθους καταλήξεως *-μεθα* ἀπαντᾷ καὶ ἡ κατάληξις *-μεσθα* : *φραζόμεσθα, μαχόμεσθα, ἐσόμεσθα, ἀλεξόμεσθα* (δυϊκὸς ἐν 'Ιλ. Α 348). Ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν τῆς παλαιότερον ἐπιστεύετο ὅτι πρόκειται περὶ τῆς εξαπλώσεως τοῦ *σ* ἐκ τοῦ δευτέρου προσώπου *-σθε*. Ἐσχάτως ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη ὅτι πρόκειται περὶ ἀρχαιότερας πρωταρχικῆς ἔναντι τῆς *-μεθα* καταλήξεως, ἥς ἀντίστοιχα παρετηρήθησαν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Χετταίων (Schwytzer ἔα. 670, 841).

Τὸ τρίτον πληθυντικὸν πρόσωπον εἶχε τὰς καταλήξεις *-νται, -ντο*. Ὅταν δὲ πρὸ αὐτῶν προηγεῖτο ἡμίφωνον ὡς ὑποτακτικὸν φωνῆν διφθόγγων ἢ σύμφωνον, τὸ *ν* (η) τῶν καταλήξεων τούτων ἀνεπτύχθη εἰς *-α* καὶ οὕτω προήλθον οἱ τύποι *-αται -ατο*, οἵτινες ἀπαν- τοῦν παρ' Ὁμήρῳ εἰς ὅλους τοὺς χρόνους πλὴν τοῦ μέλλοντος, εἰς δὲ τοὺς ἀττικούς εἰς τὸ σύστημα τοῦ παρακειμένου : *τετεύχεται* 'Ιλ. Ν 22, *δέχεται* (ἐνεστ.) 'Ιλ. Μ 147, *εἶνεται* (ὀρθότερον *ῆται*) 'Ιλ. Β 137, Κ 100, *ῆται* 'Ιλ. Γ 149, *κέεται* 'Ιλ. Α 659, *κέατο* 'Ιλ. Ν 763, *ἐπιτετράφεται* 'Ιλ. Β 25. Συνήθης εἶναι ἡ χρῆσις τῶν καταλήξεων *-αται -ατο* κατόπιν θε- μάτων, ἅτινα λήγουν εἰς ἡ ἀνήκον εἴτε εἰς τὸ θέμα εἴτε εἰς δίφθογγον : *κεκλί-αται* (θέμα *κλι-*) Ὁδ. δ 608, *ἐφθί-ατο* (θέμα *φθι-*) 'Ιλ. Α 251, *δεδαί-αται* (θέμα *δα-*) Ὁδ. α 23. Εἰς τὴν εὐκτικὴν λόγῳ τῆς παρουσίας τοῦ ἐγκλιτικοῦ φωνήεντος *-ι* χρησιμοποιεῖται συνήθως ἡ κατάληξις *-ατο* : *δαινάτο* Ὁδ. σ. 248, *δυσαίατο* 'Ιλ. Σ 376, *φλεγεθόατο* Ψ 197. Εἰς τὸ πεφοβῆατο (γ' πλ. ὕπερσ.) 'Ιλ. Φ 206 τὸ *α* ἐξηπλώθη κατ' ἀναλογίαν.

Ἐκ τοῦ γ' πληθ. τοῦ μέσου παρακ. τοῦ *ἐρεῖδω ἐρηρέδαται* 'Ιλ. Ψ 284 μετεδόθη τὸ δ καὶ εἰς τοὺς παρακειμένους καὶ ἄλλων ῥημάτων, *ἐρράδαται* (βαίνω) ('Ιλ. Μ 431, Ὁδ. υ 354), *ἐληλάδατο* Ὁδ. η 86, *ἀκηχέδαται* (ἀκαχίζω) 'Ιλ. Ρ 637.

Ἡ κατάληξις τοῦ γ' πληθ. τῆς εὐκτ. εἰς *-οιντο* δὲν ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ. Ἐχουν σημειωθῇ δύο μόνον ἐξαιρέσεις. Ἐν Ἰλ. Α 344 τὰ χειρόγραφα παρέχουν *μαχέονται*, ὁ Bentley διώρθωσε τοῦτο εἰς *μαχεοίατο*, οἱ δὲ νεώτεροι ἐκδῶται εἰς *μαχέονται*. Ἐπίσης ἐν Ὀδ. χ 444 εἶχε παραδοθῇ ὁ τύπος *ἐκλελάθοντο*, ὅστις εἶναι δυνατόν νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ὑποτ. *ἐκλελάθωνται*. Εἰς τὰ ῥήματα μὲ φωνηεντολόγητα θέματα ἐχρησιμοποιοῦντο συνήθως αἱ καταλήξεις *-νται*, *-ντο* : *δαίνυντο* Ἰλ. Ι 535, *τίνυνται* Ἰλ. Τ 260, *μέμνηντο* Ἰλ. Ρ 364, *πλήντο* Ξ 468, Τινὰ ὅμως ἐκ τῶν φωνηεντολόγητων ῥημάτων λαμβάνουν τὰς καταλήξεις εἰς τὸ σύστημα τοῦ παρακειμένου *-αται*, *-ατο* : *πεποιτήαται* Ἰλ. Β 90, *βελλήαται* Α 657, *δεδμήατο* Γ 183, *κεκλήατο* Κ 195, *κεχολώατο* Ὀδ. ξ 282, π 425.

Εἰς τὴν μετοχὴν τῆς μέσης φωνῆς τοῦ ἀπαρχίζω παρατηρεῖται ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου : ἀπαρχήμενος Ἰλ. Ε 24, ἐνῶ ἐν Ε 364 καὶ Σ 29 ἀπαντᾷ ἀπαρχεμένη. Ὅμοιος ἀναβιβασμὸς τόνου παρατηρεῖται εἰς τὴν μετοχὴν ἀλαλήμενος (πρκ. ἀλάλημαι μὲ σημασίαν ἐνεστ.) Ὀδ. ξ 122. Ἐπίσης εἰς τὴν μετοχ. ἀλιτήμενος, ἣτις ἀπαντᾷ μὲ σημασίαν ἐπιθέτου Ὀδ. δ 807 : «οὐ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμενός ἐστιν», «κεκλήγοντες (κλάζω—κέκληγαι) Ἰλ. Μ 125, Π 430, ἐοσύμενος Ἰλ. Α 554. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τονισμοῦ τῶν μετοχῶν τούτων ἐσχημάτισε καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος τὴν μετοχὴν παρακ. τοῦ ἀραρίσκω μὲ τὸν τύπον ἀρηρέμενον (Ἀπ. Ρόδ. Ἀργ. 3, 833).

Τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου τῶν ἐν λόγῳ μετοχῶν ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ ὡς ἀπόδειξιν τῆς αἰολικῆς προελεύσεώς των. Πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι αἱ μετοχαὶ αὐταὶ λόγῳ τῆς σημασίας των ἐρρυθμίσθησαν συμφώνως πρὸς τὸν τονισμὸν τῶν μετοχῶν τοῦ ἐνεστώτος.

Παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντῶμεν παθητικοὺς ἀορίστους καὶ εἰς *-η* καὶ εἰς *-θη*. Ὁ εἰς *-θη* ἀόριστος λαμβάνεται συνθετέρον εἰς παθητικὴν σημασίαν : ἐθέλχθης Ὀδ. κ 326, τεῖχος ἐγυμνώθη Ἰλ. Μ 399. Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη οὐδὲν παράδειγμα χρήσεως παθητικοῦ μέλλοντος εἰς *-θήσομαι* ἀπαντᾷ. Εὐρηνται μόνον δύο μελλοντικοὶ τύποι εἰς *-ήσομαι* μὲ ἀμετάβατον σημασίαν : Ἰλ. Κ 365 *μιγήσεσθαι*, καὶ *δαήσαι* Ὀδ. γ 187. Εἰς παθητικὴν σημασίαν χρησιμοποιοῦνται παρ' Ὀμήρῳ καὶ οἱ τύποι τοῦ μέσου ἀορίστου *βλήτο*, *ἔβλητο*, ὑποτ. *βλήεται*, εὐκτ. *βλεῖτο*, ἀπαρ. *βλήσθαι*, μετ. *βλήμενος*, καὶ οἱ ἐν Ὀδυσσεΐα τύποι τοῦ ἀορίστου *ἐλέγμην* (λέγω) : ι 335 *πέμπτος μετὰ τοῖσιν ἐλέγμην* (ἐλογαρίσθηκα ὡς πέμπτος μεταξὺ αὐτῶν), δ 451 *«λέκτο ἀριθμόν»* (ἐλογαρίασε καθ' ἑαυτὸν τὸν ἀριθμόν) Ἀντὶ τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου (*θησαν* ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ ἢ ἀρχαιότερα κατάληξις (*θεν* καὶ *(θ)ην* : *ἔκταθεν* (κτείνω) Ἰλ. Α 691, Ὀδ. γ 108, *διέκριθεν* Ἰλ. Β 815, *ἐφόβηθεν* Ἰλ. Ο 326, *τράφεν* (=ἐτρέφησαν) Ἰλ. Α 251, *βλάβεν* (=ἐβλάβησαν) Ἰλ. Ψ 545, *μιάνθη* (=ἐμάνθησαν) Ἰλ. Δ 146.

Εἰς τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου β' εἰς *-θην* καὶ *-ην*, *-ων*, *-αν* καὶ *-υν* παρατηρεῖται παρ' Ὀμήρῳ μεγάλη ποικιλία καὶ ὡς πρὸς τὴν συναίρεσιν καὶ ὡς πρὸς τὴν μακρότητα ἢ βραχύτητα τοῦ ἐγκλιτικοῦ φωνήεντος ε | η, ο | ω : *δαμή-στε* Ἰλ. Η 72, *μιγή-ης* Ὀδ. ε 378, *μιγέωσι* Ἰλ. Β 475, *«ῥφρ' ἂν ἐγὼ ἀποθεί-ομαι ὅπλα»* Ἰλ. Σ 409, *δώ-ομεν* Ἰλ. Η 299, *τραπεί-ομεν* Ἰλ. Γ 441, *μεθῶμεν* Ἰλ. Κ 449. Παρατηρεῖται βράχυνσις τοῦ μακροῦ φωνήεντος τοῦ θέματος πρὸ τῆς συναίρεσεως : *στήετον* Ὀδ. σ 183 ἀλλὰ *στέωμεν* Ἰλ. 348, Χ 231. Κατὰ τὸν Ἀρίσταρχον πρὸ τῶν ἀνοικτῶν φωνηέντων διετηρεῖτο τὸ η τοῦ θέματος : *βήη*, *στήη*, πρὸ τῶν κλειστῶν ὅμως ἐγένετο εἰ : *βείω*, *στέωμεν*. Προκειμένου γενικῶς περὶ τῆς ὑποτακτικῆς, ἣτις ἐσχηματίζετο μετὰ βραχέος φωνήεντος ε | ο εἶχεν ἥδη πρὸ τοῦ Ὀμήρου προχωρήσει ἢ ἀντικατάστασις τῶν βραχέων φωνηέντων διὰ τῶν μακρῶν η | ω. Οὕτω εὐρηνται παρ' Ὀμήρῳ οἱ τύποι : *ῥωμεν*, *ῥέωρη*, *κῆται* (Χατζ. Ἀκ. ΙΙ 276).

Οἱ θαμιστικοὶ τύποι

Ἡ ἀρχαία ἰωνικὴ καὶ ἡ ἐπικὴ διάλεκτος σχηματίζουν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον μὲ κατάληξιν *-σκον*, *-σκόμην*, δι' οὗ δηλοῦται τὸ ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ συχνάκις ἐπανα-

λαμβάνομενον, ἐξ οὗ καὶ οἱ τύποι οὗτοι ἐκλήθησαν «θαμιστικοί». Δηλοῦν προσέτι οἱ τύποι οὗτοι καὶ τὴν ἔντασιν τῆς διὰ τοῦ ῥηματικοῦ θέματος δηλουμένης σημασίας : «φιλέσκει γὰρ αἰνῶς» Ὁδ. α 264, 435, η 171, Ἰλ. Ι 450. Ἡ χρῆσις τῶν τύπων τούτων εἶναι λίαν συνήθης παρ' Ὀμήρῳ (250 σχετικὰ χωρία). Ἀπαντᾷ παρ' Ἡσιόδῳ καὶ παρὰ τῇ μεταγενεστέρᾳ ἐπικῇ ποιήσει. Λίαν σπανία εἶναι ἡ χρῆσις τῶν θαμιστικῶν εἰς τὸν Πίνδαρον καὶ τοὺς τραγικοὺς (3—4 μόνον παραδείγματα). Ὁ Ἡρόδοτος χρησιμοποιεῖ θαμιστικά κατὰ τὴν διήγησιν εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον μόνον ἐκ τῶν εἰς ὦ ῥημάτων. Ὁ Ὀμηρος χρησιμοποιεῖ τὰ θαμιστικά καὶ εἰς τὰ ἄλλα πρόσωπα : ῥίπτασκον (1ον ἐν.) Ἰλ. Ο 23, ἔχεσκες Ε 472, νικάσκομεν Ὁδ. λ 512. Ἀφετηρίαν, διὰ τὰ σχηματισθῶν οἱ θαμιστικοὶ τύποι, παρέσχον οἱ παρατατικοὶ ἔφρασκον τοῦ φάσκω καὶ τὸ τρίτον ἐνικὸν τοῦ παρατατικοῦ τοῦ ῥήματος εἰμὶ ἔσκε : «ἐνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν» Ἰλ. Ζ 153. Τὸν τύπον τοῦτον χρησιμοποιεῖ ὁ Ὀμηρος, ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἀλφειανός. Τὸ θέμα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν λατινικὸν τύπον *escit* ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Δωδεκάδελτον μὲ μελλοντικὴν σημασίαν.

Εἰς τὰ εἰς ὦ ῥήματα προστίθενται αἱ καταλήξεις τῶν θαμιστικῶν μὲ παρεμβολὴν ἐν μὲν τῷ παρατατικῷ καὶ ἀορίστῳ β' τοῦ φωνήεντος ε, ἐν δὲ τῷ ἀορίστῳ τοῦ α : ἐθέλ - εσκον Ἰλ. Ν 106, θέλεσκες Ὁδ. γ 264, εἴπεσκες Ἰλ. Β 271, ἴδσκες Γ 217, βοσκέσκοντο Ὁδ. μ 355, πείλεσκετο Ἰλ. Χ 433, γενέσκετο Ὁδ. λ 208, σπείσασκε Ὁδ. θ 89, δασάσκετο (ἀόρ. δαίω=μοιράζω) Ἰλ. Ι 333.

Εἰς τὰ εἰς -μι ῥήματα προστίθεται τὸ -σκον -σκόμην, χωρὶς νὰ παρεντίθεται φωνήεν *ιστα -σχ'* Ὁδ. τ 574, ῥήγνυ - σκε Ἰλ. Η 141, ζωννύσκετο Ἰλ. Ε 857, ῥύ - σκευ (ῥύ - σκεο, ἐκ ῥήματος ῥρυσθαι=σφάζειν) Ἰλ. Ω 730, κέσκετο (κεῖμαι—κε(ι)σκετο) Ὁδ. φ 41. Εἰς τὰ εἰς -αω ῥήματα τὸ α συναιρεῖται μετὰ τοῦ α εἰς α, μένει ὁμοῦ ἐνίοτε καὶ ἀσυναίρετον : νικάσκομεν Ὁδ. λ 512, γοάσκει θ 92.

Τὰ εἰς -έω σχηματίζουσιν θαμιστικούς τύπους εἰς -εσκον καὶ -εεσκον : καλέεσκες Ἰλ. Ζ 402 ἀλλὰ καὶ καλέσκετο Ο 338, ποθέεσκες Α 492, φιλέεσκες Ζ 15, οἴχεεσκον Ε 790, πωλέσκετο Ε 788. Ὁ Ἡρόδοτος ἔχει πάντοτε τὸν τύπον -εεσκον : ἀπαιρέεσκον 1, 186, ποιέεσκες 4, 78.

Ἐκ τῶν εἰς -αω ῥημάτων μόνον ἐκ τοῦ σαῶω σχηματίζεται θαμιστικὸς τύπος σώεσκον Ἰλ. Θ 363. Ἐκ δὲ τοῦ δηῖω ἐσχημάτισεν ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος κατ' ἐπικὸν ζήλον τύπον δηιάσκον (2, 142).

Οἱ τύποι κρύπτασκε καὶ ῥίπτασκε ἐξηγοῦνται ὡς ἀνήκοντες εἰς τὰ ῥήματα κρυπτάζω καὶ ῥιπτάζω.

Τὰ ἀπὸ συμφώνου ἀρχόμενα ῥήματα δὲν προσλαμβάνουν εἰς τοὺς θαμιστικούς τύπους αὐξήσιν. Ἐξαίρεσιν παρουσιάζουν οἱ τύποι ἐμεισγέσκοντο Ὁδ. υ 7, παρεκέσκετο (παράκειμαι) Ὁδ. ξ 521. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ ἐμεισγέσκοντο παρατηρεῖται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ὅτι κεῖται εἰς στίχον ὑποπτον ἐπὶ νοθείᾳ. Ἀντὶ δὲ τοῦ παρεκέσκετο εἶναι δυνατόν νὰ γραφῇ παρακέσκετο. Οἱ παλαιότεροι γραμματικοὶ κατέλεγον εἰς τὰς ἐξαιρέσεις καὶ τοὺς παρατατικούς παρέβασκε καὶ ἔφρασκον. Ἀλλὰ τὰ ῥήματα παραβάσκω καὶ φάσκω ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς τῶν δὲν εἶναι θαμιστικά, ἀλλ' ἐναρκτικά. Ὁ Ἡρόδοτος σχηματίζει θαμιστικὸν τύπον ἀορίστου β' μόνον τοῦ ῥήματος λαμβάνω, λάβεσκον (IV 78, 130).

Ἡ χρῆσις τῶν θαμιστικῶν τυγχάνει γνώρισμα τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου, ἐξ ἧς καὶ μετεδόθη εἰς τὴν ἐπικὴν. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ῥαφιδίας Ω τῆς Ἰλιάδος ἀπαντῶμεν συσώρευσιν θαμιστικῶν τύπων (δινεύεσκέ στ. 12, λήθεσκεν στ. 13, δησάσκετο στ. 15, πανέσκετο στ. 17, ἔασκε στ. 17, δειρύνεσκον στ. 24). Ἐπίσης εἰς τὴν λ ῥαφιδίαν τῆς Ὀδυσσεΐας στ. 586—599 ἀπαντῶμεν συχνὴν χρῆσιν θαμιστικῶν τύπων : ἀπολέσκετο στ. 586, φάνεσκε 587, καταζήνασκε 587, ῥίπτασκε στ. 592, ὤθεσκε 596, ἀποστρέψασκε στ. 597, ὤσασκε 599. Τινὲς ἐκ τῶν μελετητῶν τοῦ Ὀμήρου διατυπώνουν τὴν γνώμην ὅτι ἡ συχνὴ εἰς τὰς δύο μνημονευθείσας ῥαφιδίας χρῆσις τῶν θαμιστικῶν τύπων προδίδει ὅτι αὐταὶ εἶναι νεώτεραι κατὰ προέλευσιν. Θὰ ἡδύνατό τις ὁμοῦς νὰ ἀντιπῇ ὅτι ὁ ποιητὴς λόγῳ τοῦ θέματος προκειμένου περὶ περιγραφῆς ἐνεργειῶν κατ' ἐπανάληψιν συντελουμένων

δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ τοὺς εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐπικῆς διαλέκτου ὑπάρχοντας θαμιστικούς τύπους.

Ἀπαρέμφατον

Εἰς τὴν ἐπικὴν διάλεκτον χρησιμοποιοῦνται πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἀπαρεμφάτου αἱ καταλήξεις *-έ-μεναι, -ή-μεναι, -έ-μεν, -μεν, -ναι, -εἰν (δ-εἰν), -έ-εἰν καὶ -εἶν*. Ἡ ποικιλία αὕτη ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐπικὴ διάλεκτος εἶναι μεικτὴ. Ἐκ τούτων ἡ μὲν εἰς *-μεναι* ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς ἐκ Λέσβου, ἡ *-μεν* ἐκ Θεσσαλίας καὶ Βοιωτίας, ἡ δὲ *-ναι*, ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ Κύπρῳ λογίζεται παρ' Ὀμήρῳ ὡς ἐπίδρασις ἐκ τῆς ἰωνικῆς.

Τὸ ἀπαρ. τοῦ ἐνεστ., μέλλοντος καὶ ἀορ. β' τῶν εἰς *-ω* ῥημάτων σχηματίζεται μὲ καταλήξεις *-έ-μεναι, -έμεν, -έειν -εἰν, -εἶν καὶ -έειν*: ἀμυνέμεναι Ἰλ. Ε 486, Ξ 362, ἀρχέμεναι Ἰλ. Υ 154, σωσέμεναι (μέλλ.) Ἰλ. Ν 96, πεισέμεν Ε 252, ἀγορευέμεν Ἰλ. Β 10, πεφραδέμεν Ὀδ. η 49, ἐπέμεναι Η 375, φιλέειν Ἰλ. Ι 614, Ὀδ. ο 201, φιλεῖν ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἀθետουμένῳ στίχῳ Ὀδ. ο 74 *«χρὴ ξεῖνον παρδόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν»*, φέρειν Ἰλ. Α 578, Γ 117, φεύγειν Β 74, ἰδέειν Ἰλ. Γ 236, σχεθέειν Ψ 466, λιπεῖν Μ 111, Ὀδ. ν 331, ἐπαυρεῖν Λ 573, ἐπισπείν Η 52, σχεῖν Π 520. ἀνάσσειν Ἰλ. Α 288. Ὁ τύπος *-εμεν* εἶναι αἰολικῆς προελεύσεως, ἀπαντᾷ δὲ συχνότερον ἐν τῇ Ἰλιάδι.

Τὰ συνηρημένα εἰς *-άω* καὶ *-έω* κατόπιν συναιρέσεως παρουσιάζουν κατάληξιν εἰς *-ήμεναι*: γοάω *-γοήμεναι* Ἰλ. Ξ 502, φορέω *-φορήμεναι* Ἰλ. Ο 310. Ἐν Ὀδ. υ 213 τὸ ἀγινέμεναι τοῦ ἀγινέω διετεθῆ οὕτω διὰ μετρικοῦς λόγους. Ἐκ τῶν εἰς *-οω* ἐσχημάτισεν ἀπαρέμφατον μόνον τὸ ἀρώω παρ' Ὅσιόδῳ, Ἐργ. 22: ἀρώμεναι. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ εἰς *-οω* εἰς τὴν ἐπικὴν διάλεκτον σχηματίζουν ὀλίγους μόνον τύπους ἐκ τοῦ συστήματος τοῦ ἐνεστώτος, πλείονας δὲ ἐκ τοῦ συστήματος τῶν παραγῶγων χρόνων.

Ἡ κατάληξις *-ήμεναι -ήναι* προστίθεται εἰς ῥήματα εἰς *-μι*: ἀῆμι (=φυσῶ) ἀήμεναι Ἰλ. Ψ 214, ἀῆναι Ὀδ. γ 183, κιχάνω (*κίχημι) κιχήμεναι Ἰλ. Ο 274, κιχῆναι Ὀδ. π 357. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς αὐτὰ ἐσχημάτισε καὶ τὸ ἄω (=χορταίνω) ἀπορ. ἄμεναι: «ἐγγχεῖ ἰεμένη χροὸς ἄμεναι» Ἰλ. Φ 70, τὸ *τίθημι—τιθήμεναι* Ἰλ. ψ 83, 247.

Τὰς αὐτὰς καταλήξεις *-ήμεναι, -ήναι* λαμβάνουν καὶ οἱ εἰς *-η* ἀόριστοι β': δαμήμεναι Ἰλ. Κ 403, Φ 291 καὶ δαμήναι Ἰλ. Ν 98, ταρπήμεναι Ἰλ. Ω 3 καὶ ταρπήναι Ὀδ. ψ 212, μιγήμεναι Ἰλ. Ζ 161 καὶ μιγήναι Ι 133.

Ὅμοιως καὶ οἱ εἰς *-θην* παθητικοὶ ἀόριστοι σχηματίζουν τὸ ἀπαρέμφατον εἰς *-ήμεναι, -ήναι, μιθήμεναι* Ἰλ. Λ 438 καὶ ἀμφιχυθῆναι Ἰλ. Ψ 764, πειροθῆμεναι Ὀδ. θ 213, ἀριθμηθῆμεναι Ἰλ. Β 124, σωθῆναι Ἰλ. Ο 503, θωρηχθῆναι Ἰλ. Α 226. Συχνότερον ἀπαντᾷ ὁ τύπος *-θήναι*.

Ὁ ἐνεστώς τῶν εἰς *-μι* λαμβάνει εἰς τὸ ἀπαρέμφατον ποικίλας καταλήξεις, τὴν ἰωνικὴν κατάληξιν *-ναι* καὶ τὰς αἰολικὰς καταλήξεις *-μεναι, -μεν*. Οὕτω τὸ ἀπαρέμφ. τοῦ *εἶμι* ἀπαντᾷ εἰς τὸν τύπον *ἔμμεναι* ἐν Ἰλ. Α 117, 287, Ὀδ. α 33, 172. Συναντῶμεν καὶ τὸν τύπον *ἔμμεναι* ἐν Ἰλ. Γ 40, Ὀδ. α 385. Σπανιώτερος εἶναι ὁ τύπος *ἔμμεν* Ὀδ. ξ 332, Ἰλ. Σ 364. Ἀπαντᾷ προσέτι καὶ τύπος *ἔμμεν* Ἰλ. Ε 316 κλπ. Τὸ *εἶμι* σχηματίζει τρεῖς τύπους ἀπαρεμφάτου: *ἔμμεν, ἔμμεναι, ἔνναι*. Τοῦ ῥήματος *ἔημι* τὸ ἀπαρέμφατον ἀπαντᾷ ὑπὸ τὸν τύπον *ἔέμμεναι*, τοῦ *δίδωμι* ὑπὸ τὸν τύπον *διδόυναι* Ἰλ. Ω 425. Τὸ *τίθημι* ἐσχημάτισε κατὰ τὰ συνηρημένα ἀπαρ. *τιθήμεναι* Ἰλ. Ψ 83, 247, ἐκ τοῦ ἀπαρεμφάτου δὲ τούτου ἐσχηματίσθη ἐν Ἰλ. Κ 34 ἡ μετοχὴ *τιθήμενον*. Ἀπαντᾷ παρ' Ὅσιόδῳ Ἐργ. 744 καὶ Πινδάρῳ Πυθ. 1, 40 ἀπαρ. *τιθέμεν* καὶ παρὰ Θεόγνιδι 286 *τιθεῖν*. Τὸ ἀττικὸν ἀπαρέμφατον *τιθέναι* τυγχάνει ἀγνωστον παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ὅσιόδῳ. Τὸ ἀπαρ. *ξενύγνυμι ξενυγνύμεναι* Ἰλ. Γ 260 καὶ *ξενυγνύμεν* Ο 120, τοῦ *δρύνυμι δρυνύμεναι* Ἰλ. Ρ 546 καὶ *δρυνύμεν* Ἰλ. Ι 353, Ὀδ. κ 22. Οἱ κατὰ τὰ εἰς *-μι* σχηματιζόμενοι ἀόριστοι β' εἰς τὸ ἀπαρέμφατον ἔχουν καταλήξεις *-μεναι, -μεν*: *ἔθηκα*: *θέμεναι* καὶ *θέμεν, ἔημι*: *έμμεν*, | *έμμεναι, έένναι*

δίδωμι : δόμεναι, δόμεν, δοῦναι, ἔστιν : στήμεναι, στήναι, ἔάλων : ἀλώμεναι, ἔγνω : γνόμεναι, ἔδυν : δύμεναι, κτείνω : κτάμεναι, κτάμεν, οὐτάω : οὐτάμεναι—οὐτάμεν. Παραλλήλως ὅμως εὔρηνται ἐν χρήσει καὶ οἱ ἰωνικοὶ εἰς -ναι τύποι : θείναι, δοῦναι, στήναι, βιδῶναι, γνῶναι, ἀλῶναι, δύναι, περιφῶναι.

Ὁ παρακείμενος σχηματίζει τὸ ἀπαρέμφατον διὰ τῆς προσλήψεως τῶν καταλήξεων -μεναι, -μεν, αἵτινες προστίθενται εἰς τὸ θέμα : τεθνόμενοι καὶ τεθνόμεν, τετλάμεναι καὶ τετλάμεν. Παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Ε 248) τὸ ἀπαρέμφ. παρακειμ. τοῦ ἐκγίγνομαι ἀπαντᾷ ὑπὸ τὸν τύπον ἐκγεγάμεν : «Αἰνείας Ἀγχίσαο εὔχεται ἐκγεγάμεν». Καὶ ὁ Πίνδαρος ἐχρησιμοποίησε τὸ αὐτὸ ἀπαρέμφ. ἐν Ὀλυμπ. ΙΧ, 110. Ἔχει σχηματισθῇ ἐκ θέματος γα- (βλ. γ' πλ. ὀριστ. παρ. γεγάσι). Τὴν ἰωνικὴν κατάληξιν -έναι (εἰδέναι, πεφνέέναι) οὐδόδῳς χρησιμοποιεῖ ὁ Ὅμηρος. Αὕτη ἤρχισε χρησιμοποιουμένη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Αἱ ἀπαρεμφατικαὶ καταλήξεις -μεναι, -μεν δὲν ἀπαντοῦν οὔτε εἰς τὴν νεο-ἰωνικὴν οὔτε εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον. Κατὰ τὴν μεταγενεστέραν μόνον ἐποχὴν καθ' ὁμηρικὸν ζῆλον ἀνεκλήθησαν εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ ἔνσιγμος ἀόριστος σχηματίζει κανονικῶς τὸ ἀπαρέμφατον εἰς -σαι. Ἡ μέση καὶ παθητικὴ φωνὴ χρησιμοποιεῖ τὴν εἰς -σθαι κατάληξιν.